

LIETUVOS POLITINIU KALINIŪ IR TREMTINIŪ SAJUNGOS LEIDINYS

Eina nuo 1988 m. spalio 28 d.

Nr. 22 (103)

1993 m. lapkritis

Generolas S. Raštikis sugrijo į Kauną

Lapkričio 19 d. į Kauną parvežti Stasio Raštikio ir jo žmonos Elenos Raštikienės palaiakai; 22d. palaidoti Petras Šiūnų kapinėse.

S. Raštikis ižymus prieškario Lietuvos vejkėjas: Lietuvos kariuomenės vadas, divizijos generolas, Krašto apsaugos ministras.

S. Raštikis gimė 1896m. Kuršenuose. 1919m. stoj savanoriu į Lietuvos kariuomenę, dalyvavo kovose prieš lenkus ir bolševikus. Antrą kartą sunkiai sužeistas, pateko į bolševikų nelaisvę, buvo kankinamas kaip baltasis karininkas. 1922-1930m. dirbo kariuomenės vyriausiajame štabe, o

1926m. buvo šio štabo 2-ojo (žvalgybos-kontržvalgybos) skyriaus viršininku. 1929m. baigė Kauno universitetą, o 1932m. Vokietijoje. Gen. štabo karo akademiją. 1933-1934m.- pulko vadas, divizijos štabo, kariuomenės štabo viršininkas. Nuo 1935m. iki sovietų okupacijos- Lietuvos kariuomenės vadas; 1938m. dar ėjo ir Krašto apsaugos ministro pareigas.

Kilus karui, sužinojęs, kad NKVD ketina ji areštuoti, pasitraukė į Vokietiją. Iš apmaudo, kad paleido tokį stambų veikėją, NKVD suėmė ir uždarė į Kauno kalėjimą generolo žmoną, o tris mažametės jo dukras, tévus (tévas buvo invalidas) ir tris brolius išvėžė į Sibirą. Jauniausioji dukra ten ir mirė. Rusams pasitraukus, E. Raštikienė išejo iš kalėjimo, bet artimujų jau neberado. Netrukus iš Vokietijos grįžo S. Raštikis, bet 1944m., bijodamas bolševikų keršto, su žmona pasitraukė į Vakarus. Mirė 1985m. Kalifornijoje.

Visas generolo Stasio Raštikio gyvenimas buvo skirtas mylimai tėvynei Lietuvai.

Krizostomas ŠIMKUS

Nenuplaunamas Kražių kraujas

Nuo Kražių kruvino grindinio
Pakelki mus.
Iš persantos lietuviškos maldaknygės
Melskis už mus.

Kazys Bradūnas

Dieną ir naktį nuo 1893m. rugsėjo 3d. iki lapkričio 22-osios Kražių žmonės gynė bažnyčią. Atvykęs Kauno gubernatorius N. Klingenbergas su policininkais ir žandarais jų neiveikė. Tada buvo iškiestas ir Varnių Dono kazokų III pulkas. Kazokai kapojo žmones kardais, smaigstė ietimis, mušė rimbais. Minia buvo išsklaidyta, kiti prigérė, ižyti į patvinusią Kražantę. Sugaudytis prie bažnyčios ir namuose buvo skaudžiai išplakti ir sukisti į kalėjimus.

Tokia trumpa Kražių skerdynių istorija. Tai nenuplaunamos mūsų istorijos krauso dėmės, kaip Rainiai, Pravieniškės, Klepočiai, Červenė...

Mielas skaitytojai!

Iki gruodžio 10d. paštas priima "Tremtinio" prenumeratai 1994m. 1-a jam pusmečiu.

Užsisakykite "Tremtinį", nes "Lietuvos spaudos" kioskuose jo nebūs.

Be pašto paslaugų 1 egz. kaina 35ct; 6 mėn. - 4Lt
20ct. Už pašto paslatigas prenumeratoriui moka pagal pašto tarifus.

"Tremtinio" indeksas 67388.

Lietuvą gynė ir gins savanoriai

Jau tris kartus istorinio lūžio metais Lietuvą gelbėjo savanoriai. Jie pirmieji 1918m. stojo ginti visai gležnos, nepriklausomybės. Kariavo trim frontais. Galima tik apgailestauti, kad tada pristigta jėgų Vilniaus kraštą apginti nuo želigovskinių. Iš savanorių išaugusi Lietuvos kariuomenė savo, uždavinį atliko, tačiau trečdalio teritorijų praradimą ir dabar skaudžiai jaučiamė. To meto politikai gerai suvokė, kad pasikliauti galima tik savo jėgomis, tačiau gal ir tada buvo per daug niurzgalių, lešų "tauptyojų"- kam ta kariuomenė reikalinga, su dideliais nepasigalynėsim, o su mažesniais apskritai nėra ko kariauti.

Antrajam pasauliniam karui einant į pabaigą, atrodo, visiškai beviltiškai pradėjo formuotis pirmieji partizanų daliniai. Neturėta jokių vilties apsiginti savo jėgomis nei nuo rudojo, nei nuo raudonojo okupanto, bet niekada nebuvó užgesusi viltis, killus didžiųjų valstybių, lėmusių pasaulio likimą, konfliktui, vėlei atkovoti šalies nepriklausomybę. Partizanai perėmė savanorių kūrėjų tradicijas ir ugđė jas visiškai naujomis salygomis. Bolševikų klasta ir teroras, genocido politika buvo pražūtinga Lietuvai. Dešimt metų truko kova. Nepriklausomybės kovose Lietuva neteko 4440 kareivių. Partizaninio karo aukų dešimtys kartų daugiau. Partizanų kovos buvo nuslopinotos, bet nepriklausomybės idėja ir šviesi valstybingumo vizija buvo išsaugota ir dar labiau subrandinta.

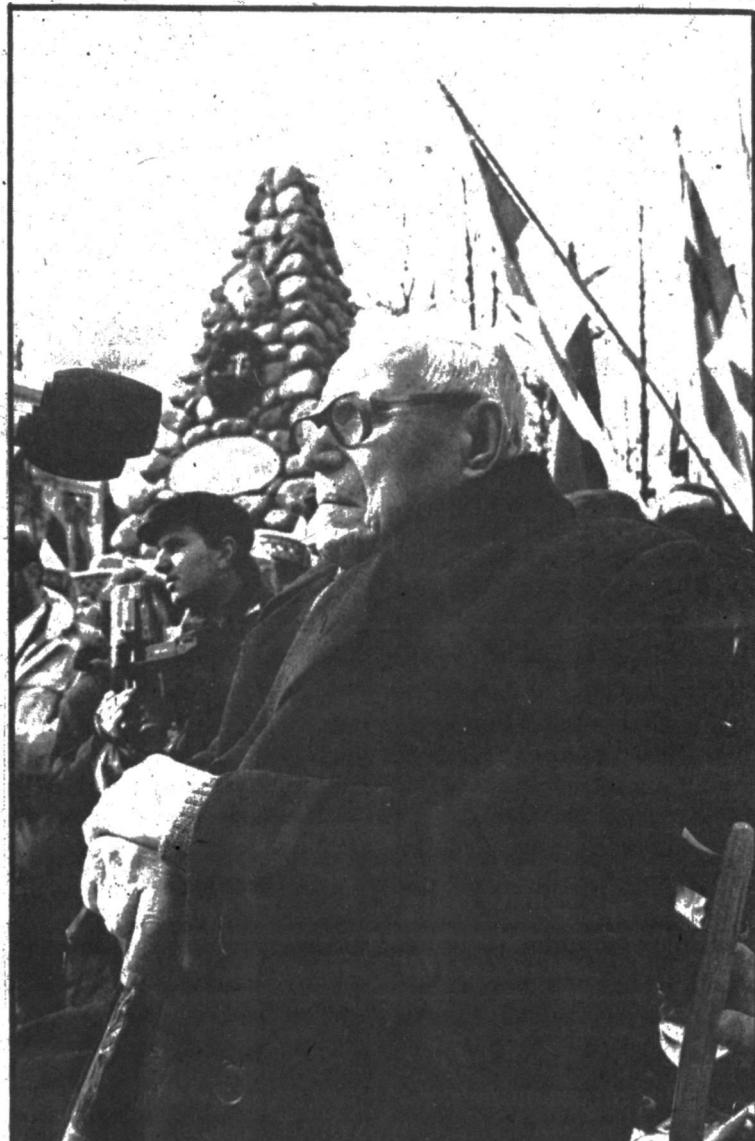
Trečią kartą Lietuvos vyrai stojo į savanorių gretas, kai juodu debesiu virš mūsų krašto pakibo naujos okupacijos grėsmė. Sajūdžio politikai tiksliai juridiškai atkūrė Lietuvos valstybingumą, tačiau visa tai galėjo būti prarasta, jei ne visos tautos susitelkimis ir viskam pasirýžusių beginklių savanorių būriai.

Tris kartus mūsų amžiuje savanoriai įrodė ištikimybę Lietuvai, ir šito sumenkinti negalima.

Deja, šiemet Kariuomenės dieną pasitinkame savanorių šmeižimo kampanijos salygomis. Vadinamoji "laisvoji spauda" šmeižia SKAT'ą, kaip stiprū ir patikimą šalies nepriklausomybės garantą, labai nepatogū norintiems žingsnelis po žingsnelio traukti Lietuvą į NVS?

Partizanų "Tauro" apygardos laikraštis 1946m. lapkričio 20d. Nr. 23/41 rašė: "Lapkričio 23d. minėsime tradicinę Nepriklausomos Lietuvos kariuomenės šventę... Siomis liūdnomis mūsų tautai dienomis mės su atodūsiu prisimename tą gra-

žią, drausmingą ir kultūringą savają kariuomenę, kuri nelaimingų tarptautinių įvykių pasekoje buvo liūdnai okupantų likviduota. Dauguma mūsų kariuomenės kadru buvo išgabenta į Sibirą, kiti turėjo pasitraukti sverut ir laukti išvadavimo valandos... Garbingų Lietuvos sunū kapai šiandien okupantų išniekinami ir jų atmintis mūsų tautos išgamų konėveikiama. Kaip skaudu kiekvienam lietu-

Lietuvos kariuomenės šventė Atgimimo dienomis Kaune, 1989m.

Romo Juškelio nuotrauka

čiau to negalima né iš tolo lyginti su TSKP-LKP nusikaltėliška tautos genocido politika. Tai gerai supranta ir ši organizacijų turto bei ideologijos perėmėjai. Ar ne todėl siekiama sunaikinti SKAT'ą, kaip stiprū ir patikimą šalies nepriklausomybės garantą, labai nepatogū norintiems žingsnelis po žingsnelio traukti Lietuvą į NVS?

Partizanų "Tauro" apygardos laikraštis 1946m. lapkričio 20d. Nr. 23/41 rašė: "Lapkričio 23d. minėsime tradicinę Nepriklausomos Lietuvos kariuomenės šventę... Siomis liūdnomis mūsų tautai dienomis mės su atodūsiu prisimename tą gra-

viui klausyti, kad bolševikų okupantų samdinys, dabartinis Aukščiausiosios Tarybos prezidiumo pirmininkas Paleckis dergia visa tai, ką lietuvių tauta sudėjo kilnus ant savo laisvés aukuro. ...Tų liūdnų faktų išdavoje buvusios mūsų kariuomenės tradicijas šiandien perėmė Lietuvos partizanai. Laisvės Kovotojai, kurie... veda nealygią kovą su mūsų tautos priešais. Jie sudaro mūsų pavergtos, bet laukiančios savo išvadavimo tautos ginkluotą avangardą... Šie partizanai yra tik branduolys, apie kuri visą laiką turi burtis krašto gynimo darbui visa tauta".
(nukelta į 4 psl.)

1993m. lapkritis

TREMINTINUS

2

Kazys SIMANONIS

Tau, Tėvynė...

Slenkam tyliai,
Kveria jazminas kepurėje...
Ten žiogelių ir svirplių tyli malda...
Mes sustojame lyg elgetos prie durų.
Ir naktin išskrieja išmaldos gaida...

Žengiam drąstai,
Žiba plienas mėnesienoje,
Sukas žvaigždės ir žvaigždynai danguje...
Tau, Tėvynė, mūsų naktys, mūsų dienos,
Tau, Tėvynė, mūsų meilė širdyje!

Švilia kulkos,
Dega žemė mums po kojomis,
Bet Tėvynėi nesudegti ugnyje!
Mes jaunystę už jos laisvę paaukojome
Ir gyvybę atiduosime už ją!

Ardomoji veikla Ukrainoje ir Lietuvoje

Seimo nario Vidmanto Žiemelio kalba spalio 23 d.
Sajūdžio Seimo sesijoje

Noriu priminti rinkimų situaciją buvusiose socialistinėse valstybėse ir kokia ji dabar, taip pat ir Lietuvoje. Rumunijoje vietoj Čiausku atėjo Iliescu. Lygiai toks pats. Po kiek laiko jis laimėjo rinkimus, nes dešiniariosios jėgos išsisklaidžiusios į daugiau negu 50 partijų. Be abejo, jos negalėjo laimėti. Panaši padėtis, gal kiek geresnė, Lenkijoje. Kažkas panašaus vyksta ir Lietuvoje. Daug dešiniųjų partijų sąrašą ir, be abejo, mes pralaimime. Aukščiausioje Taryboje buvau Komisijos KGB veiklai tirti narys, taip pat vyriausybinių komisijos KGB archyvams atgauti pirmininkas. Perskaiciavau daug KGB archyvinės medžiagos. Krinta į akis KGB veiklos metodai, siekiant suskaldyti dešiniuosias jėgas. Pateiksiu keletą pavyzdžių, kaip buvo skaldomas demokratinės jėgos Ukrainoje. KGB veikė trimis kryptimis.

Pirmiausia, į dešiniuosias organizacijas siūsdavo vadnamuošius superradikalus, kurie savo ugningomis, viską iš kelio šalinančiomis ir kerštą skelbiančiomis kalbomis save siedavo su šių organizacijų veikla ir greitai ją padarydavo nepatraukliai ir net atgrasiai.

Antrasis kelias. Siūsdavo žmones arba panaudodavo jau esančius šiose organizacijose narius skaldytojiškam darbui. Jie sukirstindavo lyderius, skleisdavo apkalbas, siekdami, kad šiu politiką veikla būtų ne reali politika, bet kova iš visų jėgų dėl lyderio, vienas kito persekojimas.

Trečias būdas labai populiarus- skaldyti pačius politinius judėjimus, naudojantis atskirų grupių lyderių charakterių savibėmis ir ambicijomis. Tai galima pastebeti ir šiandien Lietuvoje. Nepasiduokime pagundai, kad Sajūdis, likdamas politinė jėga, bus stiprus ir naudingas Lietuvai... Kviečiu susiprasti. Aiškiu negu aišku, kad Sajūdis savo pagrindinę funkciją atliko. Neprisklausomybė paskelbė ir iš dalies įtvirtino. Naivu galvoti, kad jis gali atlkti ir kitus uždavinus, tarkime, parengti nacionalinio saugumo konцепciją ir ją įtvirtinti. To neįmanoma pasiekti, nelaimėjus rinkimų.

Pakalbékime atvirai

Spalio 23 d. televizijos laidoje "Naujienos. Nuomonės" mane labai nustebino socialinės apsaugos ministro pavauduotojo atsakymas į pensininkų klausimą, kaip gyventi pensininkui iš 75 Lt, kai už dviejų kambarių butą (be šildymo) reikia mokėti 80-40 Lt. O atsakymas toks-valstybė negali mokėti daugiau negu išgali.

Pona ministre, o ar valstybė jau viską padarė, kad tu lėšų atsirastų? Manau, kad ne.

Pirmiausia reikia sureguliuoti atlyginimus. Pensininkai gauna 75-80 Lt, nemaža ir dirbančių dalis gauna tokius atlyginimus, o bankų valdžia, mėsos, pieno, duonos kombinatų direktoriai ir energetikos įmonių darbuotojai susišluoja dešimt dvidešimt kartų-didesnius atlyginimus. Jei valstybės ekonominė padėtis sunki, visi jos piliečiai vienodai turėtų tai pajusti.

Antra, šalies vadovybė tik dejuoja negalinti išreikaliuoti iš verslininkų ir pramoninkų mokesčių. Labai juokinga girdeti, kad už mokesčių nemokėjimą, nuslėpimą ir kitokį sukčiavimą stambūs verslininkai nubaudžiami papeikimu arba sumoka vieno mėnesio atlyginimo dydžio baudą ir šai posisi.

Kyla įtarimas, kad kai kam taip nuolaidžiauti naudinga. Jeigu įstatymo pažeidėjus nubaustų 50 kartų didesne bauda, o dar konfiskuotų turtą arba atleistų iš pareigų ir neleistų keletą metų dirbtį tokio darbo, tokie "gudruoliai" greitai išnyktų. Juk visame pasaulyje už mokesčių nemokėjimą griežtai baudžiami ir didžiausi valstybės vyrai.

Aleksandras JUŠKA

Dar daug darbo iki mirties

(Iš monsinj. A. SVARINSKO kalbos Lietuvos partizanų, ryšininkų ir rėmėjų 5-ajame saskrydyje, Kaune)

Matydamas vėl dvi priešingas stovyklas Lietuvoje, norėjau Jus pasveikinti lageriškai: ne-nusiminkinti-gerai nesibaigs! Bet, išgirdės Algirdo Endriukaičio ir kitų žodžius, manau, kad reikia testi kovą. Ir nuotaika pagerėjo. Nuotaika turi būti gera, nors aplinka- labai bloga. Vienas Lietuvos Respubliką traukiam į Rytus, kitas vietoje trypame. Tieka. O šiai metais turime labai reikšmingu įvykių.

Išejo komunistinė rusų karionė. Bet niekas nesako, kad liko KGB. O jų dar daug. Taigi liko dar daug ginkluotų, priešiškų Lietuvai. Ir apie juos niekas nenori kalbėti.

Buvo atvykės Popiežius. Pervažiavo per Lietuvą. Pamatė. Į Romą grįžo nusivylęs, kad Lietuva per daug nukatalikėjo. Buvo susidarės vaizdą apie Lietuvą iš "Kronikų" ir patriotinių rašinių. Tada Lietuva kovojo. O dabar?.. Aptvarai buvo apytuščiai, o už juos kažkas gerai laimėjo pinigo.

Vienas komunistų vadovas Karosas pasakė, kad Popiežiaus vizito išlaidos- tai néra pats didžiausias nusikaltimas. Nusikaltimas, bet, matai, ne pats didžiausias! Šiaip ar taip, bet mes neiškéléme Lietuvos vėliavos ir neparodėme to, ką turėjome parodyti. Na, ką gi išblėsom. Pasenom, pavargom...

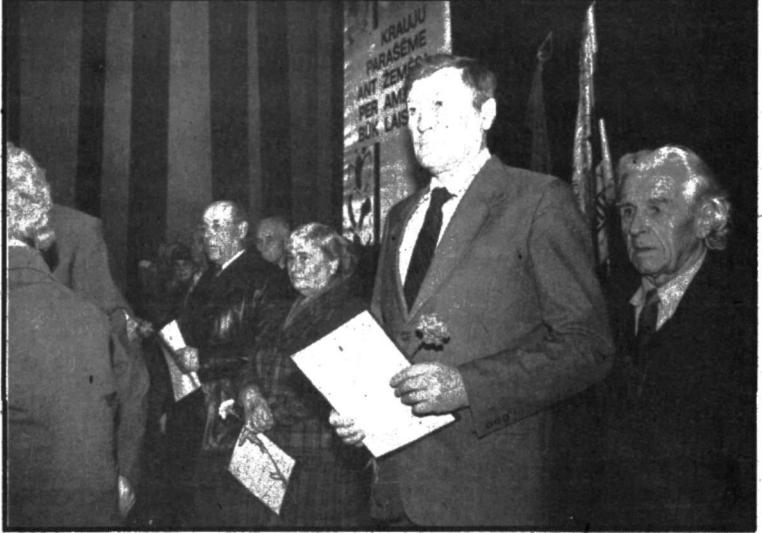
Teko dalyvauti Kražių skerdynių minėjime. Turėjau proges atstovauti kartu su p. Juršenu- jis valdžiai, o aš- pensininkams. Ir labai gražu. Prie Kražių vartų pasitiko žmonės su užrašais- "Grąžinkite mums té-

parodė Vėlines. Viena valanda programos- Rasų kapinės- seni sulažužti paminklai, truputis gražios muzikos, ir viskas. Nei partizanų kapą, nei vieno kryžiaus , nei vieno kovotojo atvaizdo. Kaipgi juos rodysi, jei su jais buvo kovota! O paskui

Velniui.

Reikėtų baigtis rinkti žuvusiu pavardes, sudaryti partizanų sąrašus.

Paminklus reikia prižiūrėti. Jau kai kur prie paminklų dilgynės. Kitur- palaidota po 10-20 partizanų, o pavardės ant

mums įrodinėjama, kad mes garbiname ne Aušros Vartų Mariją, o Barborą Radvilaite.

Reikia iš naujo pradėti aktyvią kovą. Per trejus ketverius metus mes nieko nepadarėme, tik džiaugėmės, mitingavome ir leidome kitiems užimti vietą barikadose.

Atėjo metas sukurti didesnius paminklus partizanams. Labai gražu pastatyti dailų kryžių, kokio neturi né viena tauta. Reikia jamžinti istorinę praeitį, nes apie partizanus niekas nekalba. Buvo Sausio 13-osios 16 žuvusių, na, ir visi šneka tik apie juos. Medalių išdalijo daugiau, negu buvo susirinkusių prie Parlamento.

vieno kryželio. Net kryželio žmogui nepastatė. Kasmet artimųjų mažės. Reikia įpareigoti valdžią, kad tomis kapinėmis rūpintuši. Turime parodyti jaujai kartai, kiek mes praradome. Komunistai tvirtina, kad užmušė 25 tūkstančius. Nežinau tiksliai kiek, bet bus daug kryžių. Gal visi tada supras, kokia buvo didelė auka. Net ir užsieniečiai. Dabar nuvedame Vilniuje prie Sausio 13-osios aukų paminklą, ir viskas. Tendencija aiški. Norima įrodyti, kad Lietuvos istorija prasidėjo 1990 m. Kovo 11-ają, todėl minėti ankstesnių įvykių neverta, nes tai būtų tik tautos skaldymas. O mums Lietuvos istorija prasidėda nuo Mindaugo laikų, o ir prieš tai buvo Lietuva.

Ir tada lietuvių gynësi, kovojo už savo laisvę. Gediminas, išleisdamas savo dukterį už lenkų kunigaikščio, atidavė 20 tūkstančių lenkų belaisvių. Taigi, matyt, kovojo už Lietuvą ir ją apgynė. Ir mums reikia apsispresti, gal turėtų būti vienos kapinės visai Lietuvai. Amerikiečiai-didėlė tauta, o turi vienas Arlingtone kapines. Reikėtų tai aptarti ir veikti.

Taigi dar turime daug darbo. Deja, kai kurie iš mūsų kovotojų nuėjo su bolševikais. Mums su jais nepakeliui. Neseniai Petkus per televiziją aiškino, ką bažnyčia turi daroti. Reikia turėti sažinę!.. Jeigu jau padarei ką bloga, tai eik į šalį, nesipainio.

Taigi, broliai, mums reikia veikti daugiau ir ryžtingiau. Negalima tik laukti mirties, dar yra labai daug darbo.

Taigi kviečiu atstatyti tautos atmintį, kad neliktų baltų dėmių. Linkiu didžios kovos ryžto ir kaip žvakei-už Tėvynę sudegti.

Algirdo Kairio nuotraukos

viškė". Valdžia nusisuko, o aš jiems pasakiau: kaipgi grąžins- juk valdo tie, kurie atémė téviškę. Liudna, kad šimto meto suakties atlaiduose beveik nedalyvavo Žemaitijos žmonės. Didelė šventė, didelis istorinis įvykis, o susirinko tik iš para- pijo, daugiausia kražiečiai.

O kai šventėme Vėlines, vėl pamatėme, kad komunistai pradeda antireliginę propagandą. Valstybinė televizija

Ir kairieji, ir kagebistai jau gauna medalius.

Mūsų valdžia gana gera. Man pavyko susitarti su valdžia. Jie paskyrė parką "Didžiosios kovos" apyg. partizanų atminimui. Už Ukmergės 6- amė kilometre, važiuojant į Uteną plentu. Šventojai, Mišos upė. Gražus rojaus kampelis. Parke reikės pastatyti bent 12 paminklų burių vadams, Patį didžiausią apygardos vadui Žaliajam

Gyvatė įrgi meta kaili

Jeigu esu ligonis Stasys, o mane perkrikštijo Algirdu, vis tiek lieku ligonis. Reikia gydyti, gal ir operuoti. Taip ir su ta DDP. LKP persikrikštijo į DDP. Jos idėjos ir visa kita- tai buvusios

LKP idėjos ir turtas. Trumpiau tarant- gyvaté įrgi meta kaili, bet ji vis tiek lieka gyvate.

Buvau politinis kalnys ir patyriau žiauriausius sovietinio kankinimo būdus. Bet nepražuvau. Nepasiduokime ir dabar. Stasys JANAVIČIUS

1993m. lapkritis

TREMINTINYS

3

Laisvės kovotojų dvasia gyva

*SKAT'o vado plk. ltn. Arvydo POCIAUS kalba
lapkričio 6 d. rezistentų 5-ajame sąskrydyje*

Lietuvos savanorių vardu nuoširdžiai sveikinu jus, susirinkusius į savo sąskrydį. Jūs tikrai daug nuveikėte. Jūsų žygių įkvėpti, ir mes atėjome tėsti pradėtą kovą. Kuriame Lietuvos kariuomenę tokią, kokią suvokėme protu ir širdimi, kokią išsivaizdavome turinčią būti. Iš karto neišėina gerai padaryti. Turime įveikti daugybę sunkumų, tad pasitaiko ir klaidų. Tačiau neabejoju, kad savanorių kariuomenėje viešpataujant tokia pati dvasia, kokia buvo jūsų, Lietuvos partizanų junginiuose. Tą dvasią jūs išsaugojote; mes ją perėmėme iš jūsų pasakojimų, iš tévų, motinų, giminaičių ir draugų. Ta dvasia visa da buvo gyva. Gerai žinojome, kokias žodžias jus šmeižė pokario metais ir kaip niekima buvo šventa kova už laisvę. Panašaus šmeižto bangą kyla ir dabar. Rusijos kariuomenė išvesta iš Lietuvos, tačiau ji netoli Karaliaučiaus krašte ir Baltarusijoje, o ir Latvijoje dar tebera Rusijos kariuomenės dalinių. Mūsų šalyje išliko užsienio slaptųjų tarnybų agentūros tinklas. Jo niekas nesužardė, o pats jis neišnyko. Nedraugiškos Lietuvai jégos savo veiklos neutraukė. Tešiasi ir šmeižtai. Tos jégos žino, kad Krašto apsaugos tarnyba 1940 metų klaidos tikrai nepakartos. Tai buvo aišku nuo pat pirmųjų šios tarnybos susikūrimo dienų. Savanoriai savo darbais įrodė, kad Lietuvai jie reikalingi. Pati svarbiausioji šios tarnybos paskirtis - teritorinė krašto gynyba, panašiai kaip ir sunkiai pokario metais, kai buvo priešinamas iš kiekvieno namo, iš kiekvieno miškelio, iš kiekvieno Lietuvos žemės lopinėlio. Dėl to Lietuvoje šiandien 80 proc. visų gyventojų lietuvių. Tuo tarpu Latvijoje ir Estijoje tikrieji krašto šeimininkai - vietiniai gyventojai buvo stipriai atmiesti kitačiai atvykelių. Lietuvoje kolonistai bijojo į kaimus važiuoti, nes žinojo, kad vietas jiems nebus. Nors tokiai bandymų būta, bet neilgam. Vėl išvažiudavo arba išnykdavo.

Kaip savanorių tarnybos atstovas, kreipiūosi į jus pagalbos raskite laiko ateiti pas savanorius ir pasakokite apie pasipriešinimo kovas. To labai stojame. Mūsų gretose daug jaunimo, kuris daug ko nežino. Vyresnio amžiaus žmonės labiau patyrė, bet ir jiems reikia priminti. Visiems pravers jūsų patirtis. Reikia mus pamokyti ir kovos būdų, ir konspiracijos metodų. Vien karštomi širdimi pasikliaudami, visko nepadarysimė, o kovą reikia tėsti. Nepriklausomybė atgauta, bet ją reikia apginti, reikia išsaugoti. Gerai žinote, kad SKAT'o tarnybos būriai, kuopos, batalionai, rinktinės yra išsidėstę po visą

IS SEIMO IR VYRIAUSYBĖS RŪMU ➤

Parengė Edmundas SIMANAITIS

Lietuvos Respublikos Seimas

PROTESTAS

dėl Lietuvos partizanų, politinių kalinių ir tremtinių paniekinimo

1993 11 09

Lapkričio 9 dieną asmenine Seimo vadovybės Č. Juršeno ir J. Bernatonio iniciatyva ir spaudimu buvo patvirtinta 11 dienos dienotvarkeje svarstyti klausimą dėl Lietuvos gyventojų genocido ir rezistencijos tyrimo centro Nuostatų ir Centro vadovo tvirtinimo.

Premjeras A. Šleževičius, ignoruodamas 1993 m. liepos 16 d. Seimo nutarimo Nr. 1-243 6 dalies nuostatai, atmesdamas daugkartinius žodžiu ir raštu teiktus rezistentų organizacijų siūlymus, prašymus ir pageidavimus, antijstatymiskai vienasmeniškai, paneigdamas pralejusių kraują už Lietuvos laisvę žmonių moralinę ir įstatymiską teisę bei pareigą, pateikė LR Seimui Centro nuostatų ir Centro vadovo kandidatūrą.

Pagal mūnėtą nutarimą Centro nuostatai ir vadovo kandidatūra turėjo būti suderinta su Lietuvos politinių kalinių, tremtinių ir partizanų organizacijomis. Tokį minėtų atsakingų pareigūnų elgesį vertiname kaip kvalifikotą komunistinę klastą, didelės Lietuvos gyventojų dalies politinių teisių pažeidimą, įstatymų nesilaikymą ir valdžios usurpavimą, iššukį nukentėjusiems nuo okupantų ir jų talkininkų.

Protestuojame prieš A. Šleževičiaus, Č. Juršeno ir J. Bernatonio elgesį ir pasiliekiame teisę ginti žuvusiųjų, nukankintų ir gyvujų kovotojų už Lietuvos laisvę ir neprieklausomybę teises.

Pasirašė 30 Seimo nariai

Balsavimo dėl G. Vagnorius parengto gyventojų santaupų kompensavimo ir akcijų (pajų) vertės įstatymo projekto rezultatų protokolas

1993 11 11

Saraše yra 139 seimo nariai. Užsiregistravavo 102. Iš viso balsavo 95. Už 36. Prieš 56. Susilaikė 3.

Už balsavo: L. L. Andrikiene, V. Briedienė, R. J. Dagys, A. Endriukaitis, E. Jarašiūnas, A. Kubilius, E. J. Kunevičienė, P. A. Miškinis, K. P. Paukštys, A. N. Stasiškis, Z. Šličytė, V. Aleknaitė-Abramikienė, A. Baležentis, K. Dirgėla, B. Gajauskas, P. Giniotas, V. Jarmolenko, K. Kuzminskas, N. Medvedevas, V. Petruskas, A. Račas, S. Šaltenis, P. Tupikas, V. Žiemelis, J. Dringelis, P. Jakučionis, J. A. Katkus, J. Listavičius, L. Milčius, A. J. Raškinis, A. Rudys, K. Skrebys, J. Tartilas, K. Uoka, A. Vaišnoras, E. Zingeris.

Prieš balsavo: Z. Adomaitis, A. Albertynas, J. Bastys, R. I. Bloškys, V. V. Bulovas, A. Giedraitis, A. Gricius, G. Jurkūnaitė, V. Kanapeckas, F. Kolosauskas, V. Liutikas, R. Markauskas, A. Nesteckis, V. Petkevičius, Z. Povilaitis, M. Pronkus, A. Ražauskas, A. P. Tauras, A. Vaižmužis, P. S. Vitkevičius, J. Žebrauskas, A. Bendinskas, K. Bobelis, V. J. Bubrys, S. Burbienė, B. Jagminas, J. Karosas, J. Kubilius, A. Lozuraitis, A. Navickas, J. Pangonis, G. A. Paviržis, J. Požela, V. Ražukas, V. Saulis, V. Šumakaris, V. Velikonis, V. V. Zimnickas, L. Aleksionka, V. Arbačiauskas, J. G. Baranauskas, J. Bernatonis, A. Būdytis, V. Būtėnas, B. Genzelis, A. A. Greimas, L. K. Jaskelevičius, A. Kairys, K. Kubertavičius, A. Kunčinas, J. Nekrošius, P. Papovas, A. Pocius, V. Pranevičius, I. Šiaulienė, M. Visakavičius.

Susilaikė: V. Astrauskas, V. P. Andriukaitis, C. Juršėnas. Projektui nepritarta. Po to buvo balsuota, kad projektas būtų grąžintas tobulinti. Pritarta (už 47, prieš 33).

Premierai apie indėlių įstatymą

Lapkričio 3 dienos vakarą televizorių ekranuose "parametruose" ekspremjerus K. Prunskienės, G. Vagnorius, A. Abišala, B. Lubis ir dabar išmūšta vyriausybės vadovą A. Šleževičiū. Truko tiktais A. Šimėno, bet jis, kaip Vyriausybės galva, negavo pasidarbinių todėl apie indėlių indeksavimą būtų galėjęs kalbėti tik kaip ekonomistas.

G. Vagnorius aiškinė, kad "indėlių įstatymas ne dabar sumanytas, kad atėjo laikas tai padaryti dabar, kai pasibaigė inflacija", ir todėl turi būti aptartas galimybės, kaip tai padaryti.

"Jokioje valstybėje indėliai nesugominė grynų pinigų pavidaus, kaip dažnai žmonės išsaudeja banko seifus. Indelininkų lėšos tampa kredito ištekliais ir paverčiamos valstybės turu. Infliacija naikina pinigus, bet ne turą. Nuvertėja pinigai, bet negali nuvertėti indėliai", todėl reikia išsiaskinti, kiek turime išlikusio turto, kuris ir būtų kompensacijos šaltinis, ir "héra abejonės, kad mes galime ir turime tai padaryti".

Premjeras A. Šleževičius teigė, kad "Vyriausybė daug kartų naigrinėjo galimybes išvykdyti išpareigojimus indeksavimo, bet ją palikęs 'namuose'", o čion atėjės kalbėti "apie teisybės (socialinės E.S.) įstatymą, ekonominės logikos įstatymą arba tiesiog apie pagalbą pensininkams, kurie buvo susitaupę po

Sunku atgauti pilietybę

Tėvynės Sajungo spalio 18d. paškelbė "Memorandum dėl Lietuvos pilietybės klausimų". Respublikos pilietybės įstatymas ligi šiol nėra tinkamai įgyvendinamas. Jame daug neiškumus dar padidino. Įstatymas aiškiai nurodo, kad "visi lietuvių kilmės asmenys, gyvenantys kitose valstybėse, turi teisę į Lietuvos pilietybę ir gali gauti atitinkamą šios teisės patvirtinimo dokumentą. Su tokiu dokumentu jis vyksta į Lietuvą ir iš Lietuvos be vizų ir gyvena čia nevaržomi imigracijos įstatymo reikalavimų.

Ši teisė ligi pastarojo meto paždziama, įstatymo nesilaikoma, neteisėtai reikalaujama vizų ir mokesčio už jas. Daugybė asmenų, turinčių teisę į Lietuvos pilietybę, ligi šiol neturi atitinkamo dokumento, kuris atstotų neterminuotą vizą.

Keblumų žmonėms susivokti sudaroti, kad painiojamos penkios skirtinos (1) pilietybės suteikimo gavimo, (2) pilietybės teisės pripažinimo, (3) tos teisės įgyvendinimo, (4) pilietybės atstatymo bei (5) jos grąžinimo savokos ir procedūros. Atitinkamai ir asmenų kategorijos. Ketvirtąjį numato lengvatą lietuvių kilmės asmenims (jiems nebūtina nuolat gyventi Lietuvoje ir atsiskyrė kitos valstybės pilietybės), bet ši savoka ir kilmė įrodantys dokumentai velgi neapibrėžiami. Parasičiau būtų tekti šią lengvatą visiems lietuviams, pasitraukusiems arba išstreliems iš Lietuvos 1940 06 15-1991 03 11 laikotarpiu ir jų vaikams, kurie save taip suvokia, identifikuoja, pasisako esą lietuvių pilietybės atstatymo pareiškimė. Apsisprendimas ir noras suartėti su Tėvynės turetų būti svarbesni už kilmės įrodinėjimus arba gincijimus. Kartu Tėvynės Sajunga ragina Lietuvos Vyriausybę greičiau rengti ir siušti pasus užsienyje gyventaniems piliečiams, kurių daugelis yra senyvo amžiaus, ir visiškai atsakyti muičių mokesčio dovanų siuntiniams į Lietuvą".

Lapkričio 8d. Tėvynės Sajungo pateikė Seimui LR pilietybės įstatymą 18 straipsnio pakeitimą projektą, kuriame, rašoma, kad anksčiau nurodytu laikotarpiu ištrenti arba pasitraukti iš Lietuvos asmenys bei jų vaikai, gyvenantys kitose valstybėse, "raštu pareiškė LR Vidaus reikalų ministerijai arba LR diplomatinėms įstaigoms užsienyje, kad jie yra lietuvių (tautiskai arba pilietiskai), ir pateikę savo arba bent vieno savo tėvų Lietuvos pilietybę patvirtinančius dokumentus."

Ar į šiuos pasiūlymus atsižvelgs valdanti Seimo dauguma?

keletą tūkstančių juodai dienai".

Ekspremjeras B. Lubys mano, kad svarstomas klausimas yra "ekonominis-socialinis, bet perkeltas į politinę plotmę". Seime, visuomenėje girdime gincų, "kuri partija pasiūlys didesnį indeksavimo procentą". Vyriausybė paima dažnai lėšų už energiją iš "pramonės įmonių ir atiduoda gyventojams, o turėtų būti viskas atvirščiai". Buvei Vyriausybės vadovas teige, kad "pirmiausia - teisingumas. Daliai visuomenės viena ar kita forma dalis (indėlių ES) turėtų būti kompensuojama".

Galima padaryti keletą išvadų. Premierų pokalbio tema labai aktuali, tačiau permelyg sudėtinga, kad per vieną dvi valandas būtų pakankamai suprantamai paaškinta visuomenė.

Vienintelis G. Vagnorius turi aiškią koncepciją ir ją gina motyvuotai. Kitų pokalbio dalyviai tik oponavo jam, tačiau nepateikė alternatyvos.

Premjero A. Šleževičiaus teiginiai, matyt, bus nuodugniai svarstomi Seime, beje, kaip ir indėlių įstatymo būdo (įstatymo projekto) autorius G. Vagnorius.

Premjero pokalbio vedėjui R. Paulauskui aiškiai pristigo kompetencijos, ir laida nelabai pavyko. Beje, p.R. Paulauskas buvo savirkūtis. Jis tai pripažino.

Vakar dalyviai liko su savo nuomonėmis. Jie girdėjo tik save. Vadinas, problema iš tiesų rimta ir svarstyta neatidėliojant.

1993m. lapkritis

TREMINTINYS

4

(atkelia iš 1 psl.)

Lietuvą gynė ir gins savanoriai

Lapkričio 14d. Jonavos rajono politiniai kaliniai, partizanai ir tremtiniai minėjo savo organizacijos penkmetį. Jonaviečių svečias LPKTS Ukmergės skyriaus pirminkas Pranas Kanapeckas taip kalbėjo: "Ar mes tikėjome, kad mūsų nepriklausomą valstybę valdys buvusieji nomenklaturininkai, genocido vykdytojai, buvusieji komunistų partijos narai? Šandien prezidento kėdėje sėdi pirmasis LKP CK sekretorius, Krašto apsaugos ministras-komjaunimo sekretorius. Nacionalinio saugumo konцепciją kuria, teneisižeidžia, nežina tikrai, kas jis buvo ar stribas, ar komsorgas, ar aršus tarybinės santvarkos kūrėjas-V. Petkevičius. Štai kas mus valdo!"

Istorija kartojasi savaip. Kiekvieno istorinio laikotarpio vis kitokios sąlygos, tačiau visa-

da išlieka tas pats svarbiausias, kilnus ir be galio atsakingas uždavinys visiems Lietuvos kariams būti nuolatos pasirengusiems ginti Tėvynę.

Mūsų kariams ju šventes proga reikia palinketi ištvermės ir sėkmingos tarnybos Tėvynės labui. Visuomenė turi remti savo gynėjus ir padėti jiems apsivalyti nuo atsitiktinių žmonių, teršiančių garbingą Lietuvos kario, savanorio vardą. Savanorių kūrėjų ir pokario partizanų garbingos tradicijos neturi būti pamirštos. Jau cituotas tauriečių laikraštis raše: "Svarbu, kad šiose ginkluotose jėgose būtų tokie vyrai, tokie tautiečiai, kurie samoningai vertintų visus vadovybės sprendimus, nepasiduodami tariamai nereikšmingų jėgų nuomonei".

Edmundas SIMANAITS

Lietuvos Respublikos Prezidentui
Lietuvos Respublikos Seimui
Lietuvos Respublikos Vyriausybei

Lietuvos partizanų, ryšininkų ir jų rėmėjų
(5-ojo saskrydžio)

PAREIŠKIMAS

dėl KGB struktūrų atgaivinimo grėsmės Lietuvoje

Spaudos žiniomis, Lietuvoje atgaivinamos KGB struktūros pakeistū pavida. Štai Jonavos valstybinėje įmonėje "Azotas", kuriai vadovauja buvęs Lietuvos Respublikos AT deputatas, Kovo 11-osios Akto signataras, ekspremjerės B. Lubys, i saugos ir sekimo ginkluotą tarnybą, kurioje dirba per 110 žmonių, paskirtas viršininku buvęs Jonavos rajono KGB poskyrio viršininkas mjr. Vladimiras Mažuolis. Šis kadrinis KGB karininkas ištikimai tarnavo okupantui ir aktyviai priešinosi Lietuvos valstybingumo atkūrimui. Tokia praktika prieštarauja galiojantiems teisiniam aktams- LR AT Prezidiumo 1991 m. gruodžio 23 d. Nutarimui Nr. 1-2166, Vyriausybės Nutarimams 1991 m. sausio 23 d. Nr. 43 ir 1993 m. rugpjūčio 15 d. Nr. 705.

Nepatikrintais duomenimis, panašių mėginimų legalizuoti KGB kadrinių darbuotojų priėmimą i ginkluotas struktūras pastebėta Šiauliuse, Panevėžyje, Kaune.

Saskrydžio dalyviai atkreipia Prezidento, Seimo ir Vyriausybės dėmesį į:

- itin grubų teisinio nihilizmo atvejį Jonavos VI "Azotas";
- itin pavojingą Lietuvos valstybei situaciją, kai išlikusiam KGB slaptujų informatorių ir agentų tinklui paliekamas vadovauti buvęs to tinklo kūrėjas ir tvarkytojas, okupacijos metais palaikę tiesioginius ryšius su KGB-GRU centrais, dabar jau esančiais užsienyje;
- nuolatinę grėsmę Lietuvos valstybės saugumui, kai sekimo ir saugos ginkluotoms sargyboms vadovauja KGB kadriniai karininkai.

Saskrydis konstatuoja, kad KGB struktūrų atgaivinimas Lietuvoje bet kokiui pavida nésuderinamas su nepriklausomos Lietuvos valstybės idėja ir kelia Lietuvos laisvės kovotojų bei rezistentų pasipiltinimą ir įzeidžia žuvusių dėl Lietuvos laisvės žmonių atminimą.

Saskrydis reikalauja,

kad nepriklausomoje Lietuvos iš visų valstybių ir pri-vačių ginkluotų saugos ir sekimo tarnybų būtų pašalinti ne tik kadriniai KGB karininkai, bet ir piliečiai, susikompromitavę bendradarbiavimu su KGB-GRU.

Ir vėl kultas

Vyresnio amžiaus žmonės gerai prisimena "tautų tévelio" garbinimą, o ir jaunesni gerai mena tą laiką, kai radijas, spauda, televizija garbino kokį komunistų bosą, nemokantį net padoriai perskaityti kitų jam surašyto teksto.

Atrodė, kad tautai atgimimus, tai bus tik sloganas okupacijos

laikų prisiminimas. Deja. Jau kuris laikas Lietuvos televizijos laidose ryškėja asmens kulto puoselėjimas. Kai kurios diktiores tiesiog varžosi, kuri saldesniu balseliu ištars "tévelio" titulą. Dingo ir kryželiai, kuriuos jos buvo pasikabinusios prasidėjus atgimimui. O gal "tévelui" nepatiks...

Alfonas STABINGIS
Marijampolė

Nuteistas be kaltės

Esu gimes 1913 m., bet, vengdamas rusų kariuomenės, pase ištaisau gimimo metus. Vis tiek 1944 m. spalio mén. mane paémė. Buvau fronte prie Liepojos, kol baigėsi karas.

Grįžęs 1945 m., pradėjau dirbtį Kauno mėsos kombinate veterinarijos felceriu. 1946 m. gegužės mén. 3 d. mane suėmė, kaltindami neva aš dirbąs partizanų štabe. Nakų praleidau rūsyje. Kitą dieną mane tardė Celkėvas. Po kurio laiko iš Prienų akistatai atvežė K. Bielevičių. Sužinojau, kad jis yra NKVD agentas ir mane iškundė.

Sédédamas rūsyje, sužinojau, kad kitose kamerose kalinami Prienų vidurinės mokyklos mokiniai Mikalauskaitė, Judickas ir paties Bielevičiaus duktė P. Bielevičiūtė, kuri dirbo saugumui.

Mane tardė ilgai, bet įrodymų neužteko. Tada tévo liepima P. Bielevičiūtė pajvirtino, kad aš dirbąs partizanų štabe.

Paskui mane pervežė į Kauno kalėjimą. Liepos mén. įvyko teismas, bet trūko įrodymų, todėl nenuteisė ir vėl sugrąžino į NKVD rūsi. Dabar tardė kitaip: mušė telefono laidu, varė po šaltu dušu ir ką norėjo, tą ir rašė. Man net pasirašyti nereikėjo. Gruodžio mén. įvyko antras teismas. Buvo nuteistas pagal 58-1a str. 10-iai metų kalėti ir penkeriems tremties.

Patekau į nuteistųjų kameras, kurioje tilpo daugiau kaip 100 kalinių. Cia buvo kalinamas kanauninkas Petras Rau-

da, kun. Gustys ir kt. Kanauninkas laikydavo šv. Mišias. Jis už manė paraše Stalinui malonės prašymą. Po dviejų mėnesių manė paémė. Buvo fronte prie Liepojos, kol baigėsi karas.

1947 m. kovo 23 d. išvėže į Vilnių, o paskui į Sverdlovsko srities Ibdelio lagerius. Kai nuvažiavome, du kaliniai lietuvių bandė pabėgti. Rodos, jie buvo suvalkiečiai - vienas mokytojas nuo Marijampolės, kito nežinau. Mokytoja, mačiau, nušautą parvežé, o kitas buvo šuns apdraskytas. Lageryje sutikau pažystamą Petrą Mildažį iš Prienų raj. Šilavoto, Anelę Budrytę iš Prienų raj. Balbiriskio, Joną Dylį iš Klaipėdos raj. Veiviržėnų.

Lageryje dirbome labai sunikius miškų kirtimo darbus. Mišką pjovėme paprastais pjukliais 40-50 laipsnių šaltyje. Aš dirbau su Buču nuo Biržų. Buvo nustatyta norma, kuria padarei gaudavai 600g duonos ir du samčius košės. O jei nepajegi- gauni tik pusę duonos normos ir košės. Sunkus darbas ir prastas maistas labai išsekindavo. Kai visai nusilpdavome, į darbą nevarydavo. Truputį atsigavus- vėl į darbą.

Iš lagerio paleido 1951 m. balandžio 7d. Grįžau į Lietuvą, dirbau statybose, vėliau gavau darbą pagal specialybę. Išdirbau veterinarijos felceriu 30 mėtet. Dabar reabilituotas.

Povilas AUGUTIS

PO TO, KA RASEMĖ

Spalio mén. "Tremtinyje" (Nr. 19) skaičiau V. Rimgalos rašinį "Birželio aukos Kretingoje" ir man prieš akis stojoji jaunystės dienų prisiminimai: kelios dienos nuo karo pradžios (gal 1941 m. birželio 27 ar 28 d.) mano mama (Grasilda Grauskytė-Šliūpienė) vežė mane, vienuoliukmetį, į Palangos pažiūrėti karo sudegintos Kretingos. Ten nuėjome ir prie vienuolyne tvenkinio. Vietiniai gyventojai pasakojo, kaip enkavedistai kankinę žmones. Mačiau aš tą V. Rimgalos aprašytą vietą. Ir dabar, po 52 metų, matau akyse tą apdegintą klevą, apačioje apjuostą stora viela, šalia gulinčią spygliuotą vielą ir netoli ese atidaras mūrinio namo rūsio duris, už kurių, sakė, enkavedistai kalinę tuos kankinius. Tai buvo sukrečiantis vaizdas.

Vieno tik mano matyto faktu V. Rimgaila neparaše. Netoli ese buvo ir laužavietė, kurioje teberiogsojo didelis apdegės juodas katilas su vandeniu ir Jame plaukiojančiais virto kopūstų lapais. Žmonės mums aiškino, kad enkavedistai šutinė tuos kopūstų lapus ir juos karštus déjė ant kankinamujų kūno. Galbūt liudininkės- p. Elena Janusevičiutė, Birutė Aniulytė ar Ona Auškelytė tą faktą iргi prisimintų. Juk istorijai visos detalių reikalingos.

Vytautas ŠLIŪPAS
JAV

apšniuktinėdavo rūbus ir sienų plyšelius. Daug savo raštyt skiautelių Džiugas pats sunaikino, daug jų diningo slaptant iš vieno plyšelio į kitą. Kūrybai aplinka buvo labai pavojinga, nes aplink šmižinėjo "stukačiai" (skundikai), bet jis buvo žemaitiškai atakalus ir darbą sėkmingai baigė. Apie šią jo poemą žinojau, nes manimi jis pasitikėjo ir prasydavo paskaityti.

Nuostabu, kad J. Stasiulis, paleistas iš lagerio, ją parsigabeno į Lietuvą. Vėliau, klebonaudamas Mažeikiuose, ją perraše mašinėle.

Kun. klebonas J. Stasiulis mirė 1974 m. Savo artimuojų praše šią knygelę išleisti. Galbūt atsirastų leidėjas Atsiliepkitė adresu: **Jonui LIAUDINSKUI, Matulionio 14, Mažeikių arba Jonui KIRLIUI, Taučios 6, Garliava.**

Jonas KIRLYS

Leškome leidėjų

1950 m. viename Uralo lageryje (Permės srit. Gaiva p/d 389/2) kalėjo lyg ažuolas tvirtas vyriškis. Tai buvo kunigas Juozas Stasiulis, ištremtas ir nuteistas už ryšus su partizanais. Žemaitijos patriotai į pažinojo Žemaitijos Džiugo slapyvardžiu. Nepriklausomybės laikais jis aktyviai dalyvavo katalikiškoje spaudoje; buvo išleidęs knygą "Žemaitijos žiedai". Lageryje nepalūžo. Ant beržo tošes ir popieriaus skiautelių jis slapčia kūrė poemą "Danute Rimgaudaitė". Apuolės pilies kunigaikštystė". Be kita ko, joje bandė atsakyti, kodėl pirmoji žemaitių vyskupija įsteigta ne kur kitur, o Medininkuose-Varniuose.

Rašytį lageryje buvo beveik neįmanoma. Nuolat buvo daromas kratos (žmonai) ir prižiūrėtojai atimdavo net mažiausiai niekeli. Kratydavo gultuose čiužinius,

apšniuktinėdavo rūbus ir sienų plyšelius. Daug savo raštyt skiautelių Džiugas pats sunaikino, daug jų diningo slaptant iš vieno plyšelio į kitą. Kūrybai aplinka buvo labai pavojinga, nes aplink šmižinėjo "stukačiai" (skundikai), bet jis buvo žemaitiškai atakalus ir darbą sėkmingai baigė. Apie šią jo poemą žinojau, nes manimi jis pasitikėjo ir prasydavo paskaityti.

Nuostabu, kad J. Stasiulis, paleistas iš lagerio, ją

parsigabeno į Lietuvą. Vėliau, klebonaudamas Mažeikiuose, ją perraše mašinėle.

Kun. klebonas J. Stasiulis mirė 1974 m. Savo ar-

timuojų praše šią knygelę išleisti. Galbūt atsirastų leidėjas Atsiliepkitė adresu: **Jonui LIAUDINSKUI, Matulionio 14, Mažeikių arba Jonui KIRLIUI, Taučios 6, Garliava.**

Jonas KIRLYS

Keliomis kalbomis kalbėjo premjerai?

Turbūt daugelis Lietuvos gyventojų laukė lapkričio 3 d. televizijos laidos. Premjero ir keturių ekspremjerų pokalbio. Jeigu premjerai būtų kalbėję tik dviem kalbom, gal būtų ir susikalbėję. Deja, visas penketas kalbėjo skirtingomis kalbomis...

Gal tik G. Vagnorius ir B. Lubys suprato, kad kalba eina apie paprastą dalyką - teisingumą, ir siūlė būdus (tiesa, kiek skirtin-gus), kaip tą teisingumą atkurti bent iš dalies. Juk kiekvienam aisku, kad netgi atidavus vėl vieną santaupų rublių vieną litą, saskaitos vis tiek liktų nuvertėjusios bent du tris kartus.

Nors A. Abišala savo nuomone paliko namie, bet ir jis suprato, kad turto padengti tuos 7-8 santaupų milijardus Lietuvos pakanka ir dar atlieka. O K. Prunskienė nuklydo į lanças - nesinorėtų, kad atsirastų daugiau akcininkų, geriau tegul turtą ir toliau glemžia tie, kas pinigų Lietuvos taupomajame banke nelaikė. Tai, anot jos, suaktyvina ekonomiką. Žinoma, pensininkai, atgavę savo santaupas, galėtų pakelti nebent kars-

tū gamybos pramonę. Profesorei, ekonomikos mokslo daktarei ne motais, kad ekonomikatai kaip grybai Labanore- gerai dygsta ir auga tik tada, kai sveikos jų šaknys, t.y. grybiena.

Tik pavydėti galima G. Vagnorius

aižmaitiško ataklumo. Jis

sunkiausiai ginčytų absurdus

argumentus, kai įrodymai- kaip

į sieną. Kiekvienas mokinukas

gali apskaičiuoti, kad jeigu du

trečdaliai lygūs 22 milijardams,

tai vienas trečdalis- 11 milijardų,

o vienas trečdalis nuo 22

lygūs 7-iems su trupučiu.

Vadinasi, 11 plus 7 lygu 18 ir yra

daugiau už 7 ar 8, indeksuotu-

sius milijardus.

</div

1993 m. lapkritis

TREMINTINYS

5

Ar besurinksime Lietuvos kariūnų kaulelius?

Mylionių kaimo gyventoja Jadviga Tracevičienė 51-erius metus saugojo ir prižiūrėjo kapitono Adolfo Pilvelio kapą.

Klaustingai okupavus Lietuvą, Kremliaus emisarai, V. Dekanozovo vadovaujami, pradėjo planingą Lietuvos kariuomenės griovimą. Pirmiausia ji buvo pavadinta Lietuvos liaudies armija, o kiek vėliau inkorporuota į Raudonąją armiją ir įvardyta 29-uoju teritoriniu šaulių korpusu, kuris pagal Kremliaus planus turėjo egzistuoti vienerius (?) metus. Antrojo pasaulinio karto išvakanėse dalis jo buvo Varėnos, o dalis - Pabradės poligonoose. Ypač sunkioje padėtyje atsidūrė 179-oji šaulių divizija, dislokuota Pabradės apylinkėse. Birželio 22-ąją, jau gerokai išdienojus, tarp šios divizijos karių pasklido žinia, kad Vokietija užpuolė Sovietų Sąjungą ir jau vyksta smarkūs mūšiai. Lietuvos karių padėtis buvo kritiška: trauktis neįmanoma. Lietuvos kariai buvo nunginkluoti ir ginkluoti raudonarmiečių varomąjį Sovietų Sąjungos gilumą (Baltarusiją). 1941 m. birželio 24 d. Lietuvos armijos dalinių likučius iš Pabradės karinio poligono Raudonoji armija varėsi per Švenčionis į Aduškių geležinkelio magazą. Lietuvos kariškiai iš kolonos bėgo ir slapstėsi pakelės miškuose ir krūmuose. Dalis jų buvo čia pat vijoje nušauti. Bendroje kolonoje buvo varomas ir 102 pėstininkų pulko kapitonas Adolfas Pilvelis. Dar neprižygiavus Švenčionių, enkavedistų jis buvo apšauktas vokiečių šnipu, arštuootas ir į Švenčionis jau atvežtas mašina. Švenčionyse buvo trumpai tardomas. Sumuštas ir surištomis rankomis krovinių kariškos mašinos kėbule centrine Švenčionių miesto gatve buvo vežamas į Aduškių. Kartu su juo buvo

ginkluoti pulko komisaras Dobryninas, pulko politrukai Matulionis ir Juozas Valaitis. Mašiną vairavo bubes pulko vado lengvosios mašinos vairuotojas A. Gavėnas. Kapitono Adolfo Pilvelio paskutinių gyvenimo minučių kroniką savo paties užrašytuose prisiminimuose perpasakojo minimas vairuotojas. Prisiminimai pirmą kartą buvo išspausdinti "Kario" žurnale 1942 m. rugpjėjo 5 d. (Nr. 37). A. Gavėnas pasakoja, kad, dar važiuojant Švenčionių miesto gatve, mašinos kėbule jis išgirdo nesuprantamą stiprą garsą, primeinantį sprogimą. Manydamas, kad sprogo mašinos ratas, jis išlipo ant mašinos pamino ir tik tada pamatė ant šoninio kabinos stiklo... kraujø lašus, o ant suolo kėbule dar tebesėdintį (jau mirusį) kapitoną A. Pilvelį, persauta galva. Antroje galvos pusėje burbulais tiško smegenys, o greta sėdėjęs politrukas Juozas Valaitis prie smilkinio dar tebelaike pistoletą. Pastarasis A. Gavėna "nuraminęs", girdi, "nušovėme svoločių vokiečių šnipą! Ir visiems panašiemis taip bus!

Dabar jau jam vokietis majoro laipsnio nebeduos!" Liepės važiuoti toliau, o kad žmonės nesuprastų, jog veža nušautą sėdintį žmogą, pastatė apykalę ir ant akių užmaukšlinio kepurę. Išvažiavę už miesto, 9-ame kelio Švenčionys-Aduškių kilometre sustojo. Iš kėbulo ištempę lavoną, enkavedistai pakelės miške iškasę duobę, bet, matyt, per skubėjimą jis buvo per trumpą, nes nužudytojo kojos netipio-liko ant dirvono. Tada pradėjo lavoną "trumpinti"- kastuvu stengési kojas atkirsti. Negalėdamas į tai žiūrėti, A. Gavėnas nusigrėžė. Enkavedistai ēmė į tardytį ar jis komjanuolis, kodėl ne komjanuolis? Pasitraukę toliau nuo kapo duobės,

tarpusavyje kurį laiką tarėsi. Vairuotojas manė, kad nušaus ir jis, bet, užkasę nužudytajį, liepė juos vežti toliau į Aduškių. Matyt, tarp saviškių nebuvo vairuotojų.

Tą pačią tragedijos dieną gretimo Mylionių kaimo gyventoja Jadviga Tracevičienė, atėjusi į pamirkęje esančią ganyklą perkelti karvęs, išgirdo klykiančius ir kažką kapojančius juodvarnius. Anksčiau tokio paukščių klyksmo šiam miškelyje neteko girdėti Moteris pamaniusi, kad varnai kapoja mažus zuikučius ir nuskubėjusi į mišką jų gelbėti, bet pamačiusi, kad jie kapoja neužkastą lavoną ranką. Pačios laidojimo procedūros jis nemačiusi.

- Aš supratau, kad čia Lietuvos kareivis nužudytaš, juočiau ir kas tai padarė, pasakoja Jadviga Tracevičienė. Nužudytas buvo nesenai, nes rankytė buvo dar šiltā ir nesustingusiai.

Ašarotomis ir tarsi nieko nematančiomis akimis devyniasdešimtmetė senutė šiandien jau prie buvusio kapo pasakoja:

- Iš karto aš ją norėjau apdėti nulaužtomis eglų šakomis, bet pagailėjau, kad spygliai rankytės nebadytu. Priroviau žolęs, pripiešiau samaną ir apklojau... Paslėpusi ir pasizymėjusi vietą, grįžau į kaimą.

O kaimo jaunimas tuo metu jau ruošesi šventi Jonines. Buvo birželio 24-oji.

- Paprašiau kaimo berniukų, kad jie vargšelį užkastų, tėviai pasakoja. J. Tracevičienė. Sutiko, tik lièpė, kad aš pati nuneščiau jems kastuvą. Nunešau.

Tuo metu plentu traukė karinė technika, žygiamo kareivų kolonus. Jauniems vyrams su kastuvais rankose rodyti buvo pavojinga galėjo

ir juos nušauti. Visi trys jaunuoliai, niekieno nepastebėti, rugių lauku atšliaužė į mišką ir lavono ranką užkasė. Kitą dieną po nužudymo

Mylionių kaimė pasirodė įtarinas spaustintas lapelis, pasirašytas jau minėto komisaro Dobryno, pranešantis, kad 9-ame kelio Švenčionys-

Aduškių kilometre miške palaidotas (kokis cinizmas) Lietuvos armijos kapitonas A. Pilvelis, nes lavoną pasiminti atseit jo žmona atsisakanti. Žmonės, kuriems jis esas brangus, galii perlaidoti. Veikiausiai tai buvo elinis NKVD provokacinis triukas taip sovietinės armijos mēgstamame vadimonės armijos kovos lapelyje. Remiantis archyviniais duomenimis, kapitonas A. Pilvelis buvo nevedęs. J. Tracevičienė saugojo ir ši "dokumentą", tik gaila, kad jis iki mūsų nešišiko. Moteris jau buvo patikėjusi šia NKVD apgaule ir raginusi kaimo vyrus padaryti karsta ir atkasus kapą nužudytajį perlaidoti, kaip ir pridera žmogui, kapinėse. Bet kaimo vyrai patarė, kad nežudyti jų pati savęs ir kaimo. Galbūt jie ir buvo teisūs, gal tuo jie išvengė stalininio gulago kančią. 51-erius metus (?) Jadviga Tracevičienė prižiūrėjo ši kapą slapta.

Kapą pakelės brūzgynuose, kur neaugia nei grybai, nei uogos. Žmonės ten neužklysdavo, gal todėl niekam ir nekilo noras sužinoti, kieno ten kapas ir kas jų prižiūri, o vėles kolūkio pirminkai ta pamiseke irgi nesidomejo.

- Mūsų kaimo žmonės apie ši kapą žinojo, bet jie nei sovietų valdžią, nei jų įvesta tvarka per daug nesidziaugė, beveik vieningai tvirtina kaimo gyventojai.

Pokario metais, vėl į Švenčionis kraštą grįžus sovietams ir įkūrus kolūkį, Jadvygai Tracevičienei ši kapą

prizūrėti tapo paprasčiau, nors pavojus né kiek nesumažėjo. Greta buvo kolūkio karvių ferma, o jų čia dirbo melžėja.

- Būdavo, specialiai taikau eiti į fermą arba labai anksti, arba labai vėlai, kai fermoje beveik nieko nebéra. I melžtuvę įsidedu gelyčių, žvakę. Visada per Visų Šventę, kai kada ir per šv. Kūčias aš jam ant kapo žvakę uždegui. Nors ir nedidelį, bet pastačiau kryželį... prisimena J. Tracevičienė.

Ir taip išsių pusšimtį metų, tik jau po Stalino mirties nebesislapstant!

Paklus tautos Atgimimo bangai, buvo sukrusta perlaidoti ir Lietuvos kariuomenės kapitono Adolfo Pilvelio palaikus. Dabar jie, 1993 m. birželio 12 d. perlaidoti, išsių Švenčionių miesto katalikų kapinėse. Bet vis per tą nelemtą skubėjimą ir neatsiklausus žmonių iš karto buvo ekshumuotas nužudyto Lietuvos kareivio, o gal ir karininko, tik nežinia kokio, kapas, o įvardytas kaip A. Pilvelio. Pastatytas monumentalus ir didžiulis tautodailininko Juozo Jakšto išdrožtas ažuolinis kryžius-paminklas, "kuriame didžiules raides skelbė, kad čia guli enkavedistų suketvirčiuto Lietuvos kariuomenės kapitono A. Pilvelio palaikai. O jie dar beveik trejus metus gulėjo Mylionių kaimo pamirkęje! Neatleista ir tai, kad, neįsigilius į straipsnio pradžioje minėto A. Gavėno prisiminimus, atsirado įrašas apie lavoną suketvirčiavimą. A. Gavėnas rašo, kad lavon kojoms netelpant duobėje, enkavedistai ēmė jas kastuvu kaupoti. Jis, negalėdamas ši reginio matytis, nusisuko ir galutinio lavoną egzekucijos rezultato nematė. Kapavietės ekshumacija parodė, kad A. Pilvelio palaikai nebuvo ketvirčiuoti.

Juozas BLAŽINSKAS

Apie Bobelį dar teberašoma

Niujorke rusų kalba leidžiamas dienraštis "Novoe ruskoe slovo" š.m. rugpjėjo 8 d. rašo:

"Kazys Bobelis-vienintelis svečimasis Lietuvos Seime. Šis diidelį ambicijų Amerikos piliečius, būdamas vienu iš lietuvių emigrantų, ilgus metus skelbėsi esas aršus ir be kompromisu kovotojas prieš komunizmą. Vienu metu jis išvystė JAV plačią veiklą, vadovavo tuo pačiu metu kelioms lietuvių emigrantų organizacijoms. Tačiau dabar jau visi įsitikino, kad 99 procentai ponos Bobelio veiklos - tai asmeniškų ambicijų, patenkiniams, o ne Lietuvos išlaivinimo siekis. Šiandien, visi čia leidžiami lietuviški laikraščiai iškelia aikštén šio veikėjo veiklos istorijas, nors anksčiau kažkodėl to ne-

pastebėdavo. Todėl, kai Bobelis praėjusiais metais kandidatavo į Lietuvos Seimą, žmonės balsavo už jį, kaip už šimtaprocentinį antikomunistą. (...)

Daug metų Gulage kalėjusi Jadviga Bieliauskienė kreipėsi į teismą, nes pagal Lietuvos Rinkimų įstatymą ir Konstituciją (56-as straipsnis) asmuo, prisiekę ištikimybę kitai, o ne tik Lietuvos valdžiai (kaip Bobelis JAV), negali kandidatuoti į Lietuvos Seimą, bet Bobelis teisėje laimėjo.

Apie tai net buvo pasakoja anekdotai. Pvz., kai teisėjas paklausė, ar jis prisiekė JAV ištikimybę (kas yra būtina priuimant JAV pilietybę), Bobelis atsakė, kad nepamena... Daug kas tada juokėsi: kaip jis, turėdamas tokiai silpną atimtį, gali kandidatuoti

į Seimą?

Nepalankiai apie Bobelį rašo ir Londono savaitinis žurnalas "The Economist" š.m. rugpjūčio 21 d.: "Vasario mén. Stasys Lozoraitis, vienas Lietuvos žymiausių emigrantų (jis išlaikė egzilinės ambasadą Vašingtone ir Vatikane); kandidatavo į prezidentus kartu su buvusi komunistų lyderiu Algirdu Brazauskui. Tačiau, jis pergudravito Amerikos lietuvis Kazys Bobelis, kuris, atsisakęs savo 40 metų prieškomunistinio stropumo, vadovavo laimėjusiai ponos Brazausko kampanijai, įrodinėdamas, kad ponas Lozoraitis nėra tinkamas būti prezidentu, kadangi jo žmona, yra užsienietė (italė). Ponui Bobeliui, Floridos chirurgui, buvo už tai atlyginant duota Seimo Užsienio reikalų komisijos pirminko vieta".

Radviliškio skyriaus darbas labai suaktyvėjo, tarybos pirminkinė išrinkus Stanislavą Janušorienę. Žinoma, jai talkina ir kiti tarybos nariai.

Jų pastangomis į chorą suburti balsinėjė tremtiniai, politiniai kalinių (Choro vadovas-Vaidotas Lesickas).

Uoliausis choristai tai Lionė Brženė, Vlada Barakauskienė, Alfonas Sas Litvinas, Regina Vaičekauskienė, Albina ir Antanas Braslauskai, Aleksandra ir Romas Plungės sudraugė Aurelija-gabia skaitove.

Tremtiniai choras savo programą mielai atlieka per įvairius Lietuvos brangius minėjimus, renginius.

Gaila, kad per tuos renginius nematome savivaldybių atstovų, maža ir jaunimo. Dirbsime, dainuosime su viltimi žvelgdami į ateitį.

Vytautas MOSTEIKAS

JAV lietuvių apie Lietuvą žinios vis blogesnės

Labai slegia vis blogėjantios žinios iš Lietuvos...

... Taip, Sniečkus padarė klaidą, 1945 m. nepaimdamas Karaliaučiaus srities. Kol ta žemė bus svetimų valdoma, kol ten bus rusų kariuomenė, tol Lietuvos nepriklausomybė bus tik fikcija... Deja, demokratijos tvarka geriausiai moka naudotis antideomokratai. Visa bėda - tai buvusi nomenklatura, kuri ne tik nenori užleisti "šiltų vietų", bet ir nori pralobti, stabdydama privatizaciją, kuo daugiau sau "privatizuoti"... Be to, dar visur argumentuodama "praktišku" galvojimui ir krašto ekonomika, o slapčiomis ją smukdydama...

Iš esmės viskas "daroma", kad nieko būtų nepadaryta. Tai ypač matyti skautų organizavime ir veikime.

... Žinios vis blogesnės. Tarp skautų (arba, tikriaus sakant, skautų vardu) dirbamos griovimo darbas. Kažkieno rankos puikiai moka žaisti įvairių ambicingų žmonių fantazijomis...

... Atrodo, kad ten pas Jus yra baisiai daug kalbančių, bet galvojančių labai mažai, o dar mažiau - dirbančių! Jokios užsienio paskolos negali būti naudojamos algų padidinimui. Tai priemonė situaciją, kai žaltys pradeda ryti; ėsti savo uodegą...

Jonas DAINAUSKAS

Praradimai ir "atradimai"

TELE-3 laidoje iš Kėdainių (11 08) pamatėme keistą trijulę: K. Bobelį, V. Petkų ir tėvą Stanislovą. Jie reiškė nepasitenkinimą dešiniųjų veikla, skaičiavo Lietuvos parapijų kunigus, kurie nelabai palankiai nusiteikę tėvo Stanislovo atžvilgiu. Pastarasis, iširus kolchozams, kaip buvęs kolchozo tarybos narys, gal ir turėjo ką prarasti ir dabar nepatenkintas. Jaučia skriaudą ir Bobelis dėl žmonių neprieklumo už tai, jog, būdamas JAV pilietis, šoko balotiruotis į Seimą, prezidentus, nuolankiai puolė į buvusio LKP lyderio glėbi.

Na, o kuo nepatenkintas V. Petkus, buvęs politikalis? Kaip dabar jis nuskriaudė? Ką reiškia neseniai televizijos "Kranto" laidoje jo vos ne pro ašaras reikalaujama nepaprastojo padėties? Idomus ir Kėdainių krašto žurnalistų požiūris. Gal jie iš mūsų norėjo pasijuokti, kai rimtai manė, kad šiemis "politikams" dar maža vėlios "nepriklausomų" laikraščių puslapiuose ir TV laidose? O gal tai papildomas atpildas už šių vyru "nuoseklumą" kiekviena proga šmeižti iškiliasius mūsų Lietuvos žmones, jų politiką?

Stasys RUKAS

Kelmės raj., Stulgiai

Radviliškio tremtinų choras su vadovu Vaidotu Lesicku

Tėvynės Laisvės šauklė

Miegos Tėvynės sodai numylėti.
Ir vyšnios megsis pro šerkšnų skaras.
Sugriūšiu aš pro seną kaimo klėtį,
Pro tėviškės išlaužytas tvoras.

Benediktas Vaišnoras,
"Sugriūšiu aš be tako", 1948 m.

Anelė Senkutė gimė 1921 m. Marijampolės apskr. Šunsukų parapijos Tursučių kaime. Tėvai buvo vidutiniai ūkininkai-turėjo 25 ha žemės. Šeimoje augo 8 vaikai, Anelė buvo 7-oji. Anksti neteko motinos.

Baigusi Marijampolės gimnaziją, Anelė kartu su sesute išstojo į Kauno karmelitų vie-nuolyną, abi lankė Raudonojo kryžiaus gailestingųjų seserų kursus. Juos baigusi, Anelė nuo 1943 m. dirbo Marijampolės ligoninėje medicinos seserimi, ketino tapti gydytoja, bet, deja, jaunystės svajonėms nebuvo lemta išsipyldyti.

1944 m. sovietų armijai antrą kartą okupavus Lietuvą ir prasidėjus partizanų judėjimui (rezistencijai), Anelė Senkutė išstraukė į rezistencinę kovą. Dirbdama Marijampolės ligoninėje, ji daug padėjo "Tauro" apygardos partizanams. Buvo čekistų sekama ir 1945 metų žiemą areštuota. Bet per tardymus iš jos nieko neišgavę ir, matyt, tikrų įrodymų neturėdami (o gal ir kitokiais sumetimais), čekistai ją paleido. Ramiai gyventi įdirbtį A. Senkutė jau negalėjo. Supratusi, kad, areštuota dar kartą, daugiau gali ir nebegrįžti į namus, Anelė išėjo į mišką pas partizanus, tapo partizanų daktare-Aušrele. Ji buvo paskirta "Tauro" apygardos štabo sanitarijos skyriaus viršininke.

Nuo sovietinių okupantų ir jų pakalikų nukentėjo Aušrelės broliai ir seserys. Jie buvo suimti ir išvežti, o graži tėviškės sodyba sunaikinta. 1946 m. suimta jos sesuo Onutė, po žiaurių tardymų išvežta į Si-

birą, į Krasnojarsko lagerius, kur išbuvo vienuolika metų.

Visi žino, koks sunkus gyvenimas miške buvo vyrams, nuolatinėse kovose, ir žygiuose užgrūdintiems partizanams, tad galima išsivaizduoti, kaip visa tai buvo sunku pakelti jaunai merginai. Vargino nuolatiniai žygiai, traukimasis nuo persekiotojų sovietinių kareivių ir stribų, kautynės, mirties pavojus. O juk dar reikėjo tekti pagalbą sužeistiems partizanams. Visa tai tėsėsi kelerius metus.

Štai išstrauka iš Aušrelės laiško seseriai Onutei į lagerį: "Koks platus pasaulis klajokliui žmogui, kokia jo plati, nepasotinama širdis, kaip brangus lizdas, iš kurio mažas būdamas išskridai..."

Iš šių kelių padrikų mano minčių suprasi mano sielos būklę. Verkiu, bet norisi verkti taip, kad mano raudą išgirstų pasaulis... Kai dirbdama laukuose atsisėdu po krūmu ir užsimerkiu, medeliai šlama, užėjus švelniui glosto, vyturys čirena, tai man prisimena tėviškės arimai, sulūž trobesiai, tėvelio rankomis aptvertos tvoros, vynių sodelis, kuri tėvelis pasodintas viskas buvo seniai..."

Lietuvos miške Aušrelė tapo Tėvynės Laisvės šaukle-pradėjo rašyti eileraščius ir miniatiūras. Per kelerius partizaninio gyvenimo metus jų sukurta nemažas pluoštas. Gaila, kad teišliko (ar tėra žinoma) tik maža jos kūrybos dalis.

1950 m. pradžioje Aušrelė per patikimus žmones svetimų vardu pradėjo siustyti laiškus su eileraščiais į Sibirą seseriai Onutei. Pirmasis laiškas sesers gautas 1950 m. balandžio 25 d., o paskutinis Aušrelės Onutei rašytas 1951 m. balandžio 8 d. Vėliau ryšys nutruko...

Dar viena išstrauka iš Aušrelės laiško seseriai Onutei, rašyto Suvalkijos miške: "Linkei iš širdies, kad šie metai (t.y.

atemantys 1951- V.D.) sugrąžintų Jums gyvenimą tokį, kurio Jūs esate netekę prieš keletą metų. Laikas, kuris daro ir gydo žaizdas, kuris stumia į nelaimes ir trauka iš jų-lai šių metų laikas grąžina tai, kas taip negalestingai buvo sugriauta..."

Linkiu viso geriausio- išipildymo visų troškimų."

Mano rankose relikvia- nedidelis Gerojo Ganytojo atvaizdėlis. Matyt, rūpestingai saugotas. Antroje paveikslėlio pusėje gražiai parašyta: "Kas neima mano Kryžiaus ir neseika Manęs, tas néra Manęs vertas". Kr.

Pats Viešpats per amžius bus mano dalis,

Paguodas ir džiaugsmo taure taps man jis.

Atminimui Brangiajai mano Draugei Tolimajame Sibire.

1951.IV.8. Regina Š.

Tą pačią dieną, kaip ir paskutinis laiškas seseriai Onutei į Krasnojarską (1951 m. balandžio 8 d.), pasiūstas ir šis paveikslėlis. Laiške Aušrelė pranešė: "Daugiau nerašysiu, nes nesusitiksim". Ką jি tuo norėjo pasakyti? Gal taip norėjo pranešti apie savo numatomą žūtį...

Spėjama, kad "Tauro" apygardos vadovybės likučiai ir keletas partizanų tuomet pasitraukė į Palijų miškus (Marijampolės apskr.) ir ten susisprogdino, todėl jų palaikų iki šiol niekur nerandama. Yra ir kita versija: partizanų daktarė žuvusi nuo išdavikų kulkos.

Taigi kada ir kur žūvo narsioji Lietuvos dukra Anele Senkutė, kol kas nežinoma. Tai išaiškinti labai norėtų gyvi likę "Tauro" apygardos rezistencijos dalyviai ir Marijampolės kraštotyrininkai.

Biografinius Anelės Senkutės-Aušrelės duomenis pateikė Al-dona Vilutienė, patikslino Aušrelės sesuo Ona Senkutė.

V. DAUMANTAS

Anicetas

Daug gražių vietų kalmomis nusėtame Utenos krašte. Mėlynuoja ežerai ežerėliai, soduose skėsta sodybos. Tačiau Anicetui brangiūsias jo gimtasis Dičiūnų kaimas. Čia jis gimė ir augo, čia motulė jam įkvėpė meilę tėviškės grožiu, žmogui, Tėvynei. Daug šimtmečių ši kraštą plėše ir naikino priešai, bet Dičiūnų žmonės atkakliai gynėsi. Bet ką patyrė šis kaimas bolševikmečiu, kaip kankino ir žudė žmones Vetrovo divizijos sadistai ir stribai, dar niekada nei žmonių akys nebuvo regėję, nei ausys girdėję.

Pirmomis okupacijos dienomis rusai pradėjo rinkti vyrus į sovietų armiją. Dičiūnų ir kitų kaimų vyrai atsisakė paklusti. Tada prasidėjo teroras. Pirmoji auka buvo ramus, tylus kaimo bernehs Anicetas. Vetrovo divizijos kariai netoli miško buvusioje kaimo pirtelėje aptiko beginkli jaunuoli- Anicetą Kecorių. Suriš rankas spygliuota viela, sudaužė automatų buožemis veidą, paskui pametė pamiskėje ir mėgino jodinėti per jį arkliais. Net gyvuliai stengėsi nemindžioti žmogaus, tik vienas kitas užkliaudė. Tai dar labiau siutino baudėjus. Daužydami jau vos gyvą parvarė namo ir numetė kertėje už stalą galą. Išsitrukė kelis butelius naminės, išvarė namiškius iš trobos, liepdami grįžti tik išaušus. O patys, stiklinėmis maukdami naminę, kankino Anicetą kaip išmanė. Sukiojo rankas ir tryptę kojomis veidą, badė panages adatomis ir vis klausinėjo, kur kiti banditai. Nuo tokų kančinimų Anicetas prarasdavo sąmonę ir sunkiai besuvokdavo, kas darosi. Rytą, grįžę į trobą, artimieji rado baudėjus visai girtus, bet vis dar spardančius Anicetą. Kalbėti jis jau nepajėgė, tik pirštais rodė. Namiškiai suprato, kad prašo įdėti rūbų. Augintinė tuo atnešė krepšeli su maistu, įdėjo drabužių ir norėjo paduoti į Anicetui. "Ne nada!" - riktelėjo vyresnysis ir, stvéręs krepšeli, numetė į šalį, o Anicetą ištūmė pro duris.

Lauke, pasivedėj į pakluonę, paspyrė koja, kad nugriūtų ir patraukė seriją automato. Paskui dar kartą paspyrė koja ir nuojo.

Artimieji pamatė, kaip baisiai jis buvo nukankintas: sudaužytas, subadytas durtuvas, ant šlaunų- arklių kanopų žymės. Palaidojo į Dičiūnų kapinės.

Ne vienas kankinys Anicetas guli šiuose kapeliuose. Netrukus pas jį atkeliavo kaimo pakraštyje nyšauti Praną ir Bronius Gyliai, Minčios miškuose pagautas ir nyšautas Albinas Tubelis. Šiuose kapeliuose ilsisi ir Jonas Kecorius-nusižudę neatlaikės šantažo. Netoliiese ilsisi Vytautas Gylis, žuvęs partizaninėse kovose. Jis palaidotas Biliakiemio kapinėse.

Išsaudžius kaimo vyrus, prasidėjo areštai, trėmimai. Nuteistas 25-eriems metams lageryje kalėjo Baradauskas. Tremtinio dalių patyrė Anupras Gylis, ištremtas su visa šeima, Broniaus Gylio žmona. Iš slėptuvės buvo ištrauktas ir Povilas Tarulis, slėpęsis žmonos tėviškėje Dičiūnuose. Kalėjo Vorkutoje, grįžo visiškai suluošintas, invalidas.

Štai kokie bolševikų darbai, ir ne tik šiame kaime.

Alfonas DAUNYS

(Tesiens. Pradžia Nr.7)

13. Vizbarų sodyba

Nebelauk, motule, nebelausk prie vartų.

Nebelauk, motule, drobės ausdama.

Žvaigždės man paskyrė kitą naują kelią,

Ir šiandien, motule, aš tau svetima.

Išskrendu aš toli, lyg melnos drugelis,

Tyliai sudieq tarus, išskrendu basa.

Mano širdies skausmo nieks suprast negali,

Nebent sidabrinė rytmečio rasa.

Nebelauk, motule, nesimelsk prie kryžiaus,

Nebelauk pareinant dulketu keliu.

Išešiau pasaulin skausmą didži, kartu

Ir nebesugrūšiu žiedų takeliu.

1946.II.21,
Marijampolės kalėjimas, 4 kamera
(iš Aušrelės sasiuvinio)

Laimingi tie, kam tėviškės
vardas šventas, ir dvigubai
laimingesni, kas ją tebeturi.

Vos pusantro šimto žingsnių nuo "Ramovės" iki Vizbarų sodybos. Senasis Jonas Vizbaras dar prieš Pirmajį pasaulinį karą buvo išvykęs į Ameriką uždarbiauti. Grįžo prieš pat karą pradžią. O po karos ūkininkavo 8 ha ūkelyje. Dar ir kalvę turėjo. Visi aplinkiniai ūkininkai naudojosi jo paslaugomis. Darbštus ir tvarkingo ūkininko būta. Nelaimė atejo nelaukta. Jonas Vizbaras stai-

ga susirgo apendicitu ir 1932 m. mirė. Jam tada buvo tik 43- eji metai.

Jono ir Marijos Vizbarų šeima buvo didelė: keturi sūnūs ir trys dukros. Sunku buvo verstis. Tėvui mirus, jauniausiai dukrai Staselei tebuvo vos ketveri metukai. Vyriausias sūnus Jonas, gimęs 1915 m., baigė Rygiškių Jono berniukų gimnaziją, o 1939 m. karo mokyklą. Tarnavo DLK Vytenio 9- amė pėstininkų pulke. Leitenantas éjo būrininko pareigas. Pirmasis bolševikmetis sukrėtė visuomenę neregėtai žiauriomis represijomis. Jonas gerai žinojo, kad jo, kaip Lietuvos karininko, russai tikrai nepagailės. 1944 m. jis pasitraukė į Vakarus. 1946-1949 metais studijavo Erlange universitete politinę ekonomiją ir filosofiją. Vėliau persikelė į JAV, tapo žinomu lietu-

vių išeinijos veikėju ir rašytoju, pasivadinusiu Sūduvio slapyvardžiu. Po Nepriklausomybės atkūrimo sugrįžo į Lietuvą, gyvena Druskininkuose. Plunksnos nėpadeda ir dabar.

Kitas gūnus Vincas, tik porą metų jaunesnis už vyriausiąjį brolį, rengėsi ūkininkauti tėviškėje. Neramūs laikai visus planus sujaukė. Jis nebuvo abejingas išyklių stebėtojas. Vincas 1944 m. išstojo į generolo P. Plechavičiaus vadovaujamą Vietinę rinktinę. Vokiečiai rinkinę išformavo jéga. Vincas atsidūrė Vakaruose. Ten ir tebegyvena. Sūnus Juozas 1941 m. tarnavo Lietuvos kariuomenėje. Sovietams okupavus Lietuvą ir kilus karui, pateko į karo sūkurį. Prie Smolensko pateko į vokiečių nelaisvę. Paleistas grįžo į Lietuvą ir 1944 m. buvo mobilizuotas pagalbiniams darbams, dažniausiai apkasų kasti. Vėliau pateko į vermahtą ir karą

baigė amerikiečių nelaisvę. Sajungininkai dalį užimtų teritorijų perleido sovietams. Juozas nuo 1945 m. iki 1950 m. buvo Lenkijos teritorijoje, o po to Gardino filtracijos lageryje.

Grįžę į Lietuvą, dirbo Marijampolės cukraus fabrike šaltkalviu, kalviu. Nagingas rankas turėjo. Mirė 1986 m. Jauniausias sūnus Pranas, gimęs 1923 m., baigęs gimnaziją, studijavo Vilniuje pedagogiką ir psichologiją. Po tragiskų 1949 m. sausio išyklių tėviškėje buvo suimtas ir nuteistas. Kalėdamas Džezkazgano lageryje, sunkiai dirbo vario kasyklose. Lagerio draugai prisimena Praną būvus tvirtų pažiūrų ir stiprios dvasios vyra. Grįžę į Lietuvą, dirbo Kauno politechnikos institute dėstytoju. Mirė 1992 m. Vyriausioji dukra Marija ištekėjo už Juozo Romanskio. Juozas tarkė Vizbarų ūkį ir prieškoriai kalviavo. "Ramovės" sunaikinimo metais Eleonorai

baigė ūkininkai sutarė. Didelėje Vizbarų šeimoje užteko šilumos ir mažajai Laimutei, žuvusio partizano Lenino dukrelei.

Pirmą kartą į Vizbarų sodybą užsuko partizanai Šakalas, Leninas, Delfinas, Žilvitas 1946 m. rudenį. Galbūt užėidavo ir anksčiau. Partizanai žinojo, kad vienas iš Vizbarų sūnų buvo karininkas. Motina Marija mielai atidavė sūnus Jono mundurą ir sutiko, kad čia partizanai iširengtų štabo slėptuvę. Tiktais Laimutės reikėjo pasisaugoti- ji dar nesuprato suaugusiųjų "žaidimų".

Merginos Eleonora ir Stasė išsitraukia į pogrindžio veiklą. Eleonora pasirenka Birutės slapyvardį, Stasė- Žibutės, tampa ryšininkėmis.

1947 m. gruodžio pradžioje į Vizbarų sodybą susirenka partizanai- Šakalas, Algimantas, Herbas, Stumbras, Žaibas ir Giedrius...

(B.d.)

Edmundas SIMANAITIS

Iš Sūduvos krašto istorijos

1993m. lapkritis

TREMINTINYS

7

Dar apie Raišupio kautynes

Žinomas pasipriešinimo kovų istorinės medžiagos rinkėjas Vitas Akelaitis iš Puskelių (Marijampolės raj.) savo laiške redakcijai rašo, kad Juozo Daumantas knygoje "Partizanai" (p. 341) netiksliai aprašytos Raišupio kautynės. Knygos autorius teigia ten žuvus Liūtą, Jovarą, Klevą, Robinzoną, Lakūną ir Turkli, o iš tikrujų ten buvo nukauti Juozas Stanaitis-Liūtas, Viktoras Lelešius-Jovaras, pagarsėjusio "Tauro" apygardos partizanų kapeliono Justino Lelešiaus-Krivaičio, Grafo brolis, du broliai Mykolaičiai iš Traukiškių kaimo: Kazys-Lakūnas ir Vytautas-Aidas, Jonas Popiera-Šalmas iš Dambravkos kaimo, ir Vincas Bridžius-Žibas iš Utalinos kaimo. V. Akelaičio teiginį patvirtina ir kitas nuoseklus "Tauro" apygardos partizanų likimų tyrinėtojas Bonifacas Ulevičius (žr. "Laisvės kovų archyvas" III-IV t., p. 36).

Speciaiame MGB pranešime apie Raišupio kautynes rašoma, kad slaptieji agentai Vasilevas ir Lapė pranešė, jog Sasnavos valsčiaus Smilgių ir Igliškelių valsčiaus Raišupio kame Jono Mieldežio ir jo kaimyno Jurgio Karčiausko sodybose apsistoję grupė partizanų.

Ant kojų buvo pakeltas MGB kariuomenės 287 pulko antrojo šaulių bataliono būrys, vadovaujamas MGB leitenanto Zadorožnij. Operacijai vadovavo Marijampolės apskrities MGB skyriaus "krypties 2 N" viršininkas kpt. Sosnickij. 1947 m. liepos 30 d. baudėjai apsupo J. Karčiausko sodybą. Apie 16 val. rusai pamégino užlipti ant mūrinio tvarto aukšto. Partizanai paleido ugnį ir sviedė granatą. Vienas kareivis žuvo vietoj, kitas buvo sužeistas. Užvirė įnirtingos kautynės. Laisvės kovojojai atmetė pasiūlymus paduoti. Gynësi šaudydami ir granatomis. Seržantas Muchin prislinko arčiau ir sviedė ryšulį granatą į tvertą. Pastatas užsidegė. Mūsų kovojojai išsiveržė iš ugnies į kiemą ir tėsė kovą, kol visi žuvo. Okupantai džiugavo sunaikinę "Geležinio vilko" rinktinės I kuopos 2 būrių ir jo vadą Liūtą. Dokumente rašoma, kad buvo nukauti septyni partizanai, nors išvardytini keturi: Liūtas, Jovaras, Aidas ir Lakūnas. Galimas daiktas, kad kiti žuvusieji iki akto surašymo nebuvu atpažinti. Ten pat minimi ir baudejų nuostoliai: du nukauti ir du sužeisti.

Raišupio kautynių išdavys Edmundas SIMANAITIS

tės istorija dar neparašyta, kaip ir visa pasipriešinimo kovų istorija. "Istorija... turi atspindeti tik tiesą, nors ji ir karti būtų", - rašo V. Akelaitis. Nemenkinant šio teiginio, turėtume nepamiršti, kad mūsų nedraugai ir prienai, abejingieji ar nusivylusieji žiūri į mūsų Tėvynės istoriją, o ypač į pasipriešinimo kovų istoriją ne mūsų akimis, nors dedasi saką ir rašą tiesą. Niekauda negalima pamiršti svarbiausiojo laisvės kovų tikslu - neprieklausomos Valstybės atkūrimo. Negalima pasikliauti tik vienu informacijos šaltiniu - įvykių dalyvių ar liudininkų pasakojujais, memuarais, pogrindine ar sovietmečio spauda, partizanų archyvais, o ypač MVD-MGB-KGB archyvais. Žmogaus atmantis ne visada patikimas šaltinis. Dokumentuose gali būti netikslumų dėl informacijos stokos ar klaidingo jos šaltinio. Okupantu struktūrų archyvai buvo rašomi iš "partinių pozicijų", sąmoningai iškreipiant tiesą sau naudinga linkme ir niekinant laisvės kovas ir jų dalyvius. Apskritai kiekvienas jau paskelbtos informacijos patikslinimas nėra peiktinas, o atvirščiai - sveikintinas dalykas.

Edmundas SIMANAITIS

"Išspresta" apiplėšimo byla

Karas paliko griuvėsių krūvas Klaipėdoje. Iš visur buvo kviečiami darbininkai uostamiesčio atstatymui. Tada ir aš iš Užmarkės kaimo su žmona Julijoną, septynerių metų sūneliu atvykau į Klaipėdą. Klaipėdos statybos valdyboje buvau paskirtas darbų vykdymo į Tauralaukio plyninę. Apsigevau plyninės teritorijoje sename pastate. Kitoje kelio pusėje buvo pasieniečių kareivinės. Nesėpus dar gerai išikurti, 1945 m. rugėjo mėn. naktį į mano butą išsiveržė apie dešimt pasieniečių, susirinko visus iems patikusius daiktus ir išsinešė. Taip apiplėstas kreipiausi į saugumą. Padaryt žalą įverino 28000 rb. Vienas pasienietis, lisdamas pro langą, buvo pametęs medalį. Saugume man pasakė, kad pagal tą medalį bus surasti plėškai.

Žinių apie plėšikus jokių nesulaukiau, o gyvenimas plaukė sava vaga. Prie plyninės atstatymo darbų dirbo apie šešiasdešimt belaisvių vokiečių. Plyninės administracija davė darbininkams tris šautuvus belaisvių saugojimui. Vienas iš tų šautuvų buvo užrašytas ir mano vardu. Apsidžiaugėme ginklus gavę, žinoma, ne dėl belaisvių, bet apsigynimui nuo plėšikų.

1946 m. vasario mėn. parsiėžiau žmoną iš gimdymo na-

mų su dukrele. Bute buvo šalta, langą uždengėme stora antklode. Naktį pajutome, kad, plėšiamas langas. Plėšikas, šokęs pro langą, išpainiojo į antklodę. Aš puoliau pro duris, bėgau į antrą aukštą, kur gyveno darbininkai su šautuvalais. Laiptinėje susidūravau su kareiviu iš išsukau iš jo rankų šautuvą. Karelis parkrito ir įėmė šautukis pagalbos. Subėgo kairiynai. Plėšiką surišome. Kiti kareiviai pabėgo. Sulaukę ryto, gavome vežimą ir išvežėme jį į saugumą. Vežėme trise: plyninės direktorius Antulius, aš ir mūsų ginkluotas sargybinis. Kaip ir tikėjomės, mūsų laukė pasala. Pasieniečiai norėjo atimti mūsų belaisvį, nes tai buvo jų viršila. Tačiau mes sekmingai jį pristatėme į saugumą. Netrukus ir dar kiti devyni apiplėšime dalyvavę pasieniečiai buvo pristatyti. Aš juos atpažinau. Po kurio laiko mane nuvežė į Šventąją ir įvedė į tokį bunkerį, kuriame buvo trys ar keturi nemaži kambariai, kuriuose prikimšti drabužių, avalynės, patalynės, indų ir kitų visokiausiu daiktų. Man buvo liepta susirasti savo daiktus: Ką tu surasi! Žmonės kalbėjo, kad tie prisiplešti daiktai siuntiniai siunciami į Sajungą. Man pažadėjo, kad viską ištirs ir praneš. Ir tikrai, kovo mén. 20 d. 15 val. į mūsų butą pasibeldė pats sau-

gumo viršininkas su tardytoju Bajanovu. Padarė bute kratą, atėmė visus dokumentus, mane suėmė. Tardė dieną ir naktį, primesdami bendradarbiavimą su vokiečiais. Niekaip negalėjau suprasti, iš kur jie ištraukė tokią nesąmonę. Visas dienas daužė, spardė, mušė, pažeidė širdį. Tapau pusiau invalidu visam gyvenimui. Po to nuvezė į Telšių kalejimą arčiau mano gimtinės, kuri buvo Nevarėnu valsčiuje. Supratau, kad jiems ten lengviau organizuoti į sugarvotą kaltinimą.

Mano tėvai Užmarkės kame turėjo 20 ha žemės. Lietuvos kariuomenėje buvau išsiitarinavęs puskarininkio laipsni. Nevarenų valsčiuje vadovavau šauļių būriui. Mano biografija puišiausiai tiko liaudies priešo įvaizdžiui. Beliko tik surasti liudininkų apie mano bendradarbiavimą su vokiečiais. Liudininkus atgabeno iš Skaudžių kaimo: Vladas Zakrauskas su žmona ir Lataką. Tris dienas juos laikė uždarytus ir jie sutiko būti "liudininkais".

Taip ir iškeliau dešimčiai metų ir penkeriems be teisių į Uchtą, o vėliau į Intą. Patyriau badą, šaltį, skurdą ir panieką. Stepo BRAZINSKO pasakojimą užraše

Ona PADVARETIENIE
Klaipėda

Rezistencija lageriuose ir tremtyje
Po Stalino mirties gyvenimas tremtyje, ir konklagriuose pagerėjo ne savaimė. Už tą pagerėjimą kovojo užmokėjė krauju ir gyvybėmis. Kingyro, Norilsko sukilimai, streikas Vorkutoje. Visa tai davė pradžią Chruščiovo nuolaidoms. Turėtume labiau ivertinti lagerių ir tremties rezistenciją. Vieni joje buvo infiltruoti provokacijoms organizuoti, kiti, kiek leido galimybės kovojo už pilietines teises ir laisvę. Esu buvęs tik Vorkutos streikininkas. Priminsiu, kad, numalšinus ši visuotinį Vorkutos kalinių pasipriešinimą, prasidėjo kita, vadinančių itališkas streikas. Tai protestas, neturejės jokių organizatorų. Kiekvienas streikavo individualiai, streikuotojas atsakė už save. Dalyvavau ir jame. Mačiau nemažai šaunių vyrių, kurių kova ir čia nebuvu beprasme. Kviečiu buvusius lagerių kovojojus pasidalinti per "Tremtinį" atsiminimais apie tas lemtingas akimirkas.

Algirdas Jonas KUJALIS
Ukmergės raj.

Ivykiai

Paminėjo Partizano dieną

PRIENAI. Lapkričio 7-ąjį iškilmingai paminėta Partizano diena. Šv. Mišias Prienų bažnyčioje aukojo buvęs politinis kalinius kun. Jonas Palukaitis.

Po šv. Mišių Prienų bei Birštono šauliai, kiti atminimo dienos dalyviai darna kolona patraukė į Laisvės aikštę. Prasmingu žodžiu apie susitaikymą į susirinkusius kreipėsi monsinjoras Juozapas Užupis. Kalbejo KDP Prienų skyriaus pirmininkas Pranas Morkūnas, šaulė, buvusi politikalinė Angelina Kaškonaitė, Kultūros centro režisierė Alma Vaišnienė, Kazimieras Grigonis. Eiles skaitė Povilas Kulvinas, giedojo Birštono politinių kalinių ir tremtinų chorą solistės Onutė Kurapkinė ir Birutė Pomegejė.

Partizanai pagerbti ir prie partizanų paminklo "Žiburiu" vidurinės mokyklos kieme, ir senosiose kapinėse. Žodį tarė trijų čia palaidotų partizanų brolių Morkūnas.

Rajono politinių kalinių sajungos tarybos pirmininkės pavaduotoja Danutė Buzūnienė nuoširdžiai padėkojo visiems, saugantiems partizanų atminimą.

Danutė BŪZŪNIENĖ

Gal įvyko stebuklas?

LAZDIJAI. Nepriklausomybės metais Seinų g. šalia "Žiburiu" gimnazijos, prie pat šaligatvio, buvo pastatytas ažuolinis kryžius gimnazijos ikūrėjo ir ilgamečio direktoriaus, poeto kunigo M. Gustaičio atminimui.

1940 m., Lietuvą okupavus bolševikams, čia buvo įsikūrė sovietų pasienio kariuomenės štabas ir garnizonas. Gėlėmis papuoštas kryžius okupantams nepatiko, bet jo nuversti jie nedrėso, matydami, kaip praeiviai pagarbai pakeliai kepures ir nusilenkia kryžiui. Deja, vieną velyvą rudens naktį atsirado vienas miesto komunistas ir ši paminklą nupjovė. Griūdamas kryžius prispaudė ir užmušė patį vandałą. Vos švintant žmonės pamatė gulintį nuvirtusį kryžių, o po juo negyvą komunistą. Žinia greitai pasklido, ir netrukus prie tos vietas sugužėjo minia. Kareiviai skubiai teritoriją apvalė, bet mieste žmonės kaibėjo, kad Dievas nubaudė.

Neprisimenu to vandalo pavadės, nes jau daug metų praėjė. Gal kas iš lazdijiečių, tada gyvenusių mieste, prisimena ši įvyki? Atsiliepkite!

Alfonas STABINGIS

Apdovanoti partizanai

Lapkričio 6 d. LPKT sajungos garbės žymenimis "Už Lietuvą", buvo apdovanoti šie partizanai, ryšininkai ir rėmėjai: Povilas Švelnikas, Vytauto apyg. partizanas; Aldona Vilutienė, "Tauro" apyg. partizanų ryšininkė; Petras Šiupaila, "Tauro" apyg. partizanas; Kazys Juknevičius, Algimanto apyg. partizanas; Albinas Vaškelis, Vytauto apyg. partizanas; Steponas Grumbinas, Vytauto apyg. partizanas; Marytė Grigoniene, "Dainavos" apyg. partizanų ryšininkė; Jonas Protasevičius, "Dainavos" apyg. partizanas; Leonardas Blusevičius, "Tauro" apyg. partizanas; Jurgis Trečiokas, "Vities" apyg. partizanas; Vytautas Akunis, "Didžiosios kovos" apyg. partizanas; Motiejus Bulauka, "Didžiosios kovos" apyg. partizanas; Jonas Barčys, Vytauto apyg. partizanas; Vladas Kuzma "Lokio" rinkt. partizanas; Stasys Kielius, "Dainavos" apyg. partizanas; Juozas Jasiūnas, Šiaurės LLA partizanas; Zosė Baranauskienė, Žemaičių apyg. partizanų ryšininkė; Terese Uksiene, Žemaičių apyg. partizanų rėmėja; Vladas Tursa, Vytauto apyg. partizanų rėmėjas; Joana Dijkaitė-Keržienė, Kęstučio apyg. ryšininkė; Kęstutis Balčiūnas, Žemaičių apyg. partizanų rėmėjas; Marijona Kasparavičienė, "Tauro" apyg. partizanų ryšininkė; Ona Baltruševičienė, "Dainavos" apyg. partizanų ryšininkė; Adele Kalaitienė, Algimanto apyg. ryšininkė; Bronė Valatkevičienė, "Dainavos" apyg. partizanė; Vytautas Raibikis, "Tauro" apyg. partizanas; Kazys Pleskus, "Vities" apyg. partizanas; Vytautas Čiuoderis "Tauro" apyg. partizanas; 1993 m. lapkričio 21 d. Veiveriųose apdovanoti: Kazimieras Vytautas Daunoras, Biržų rinkt. partizanas; Kazimieras Skučas, Veiverių parapijos klebonas; Gediminas Vilkelis, Veiverių šaulių būrio vadasis.

Jubiliejinis susirinkimas Jonavoje

JONAVA. Politiniai kaliniai ir tremtiniai lapkričio 14 d. susirinko paminėti garbingą savo veiklos penkmetį. LPKT sajungos prezidentas Balsys Gajauskas net papriekaištavo, kad Šiaurės nariai, dirbdami daugybę reikalingų ir reikšmingų darbų, pamiršta juos paskelbtis. Dar du Seimo nariai, šio susirinkimo svečiai Vanda Briedienė ir Vaclovas Lapė papasakojo apie Seimo aktualijas. Susirinkimas priėmė kreipimąsi į LR Seimo pirminkną C. Juršeną dėl Genocido tyrimo centro vadovo skyrimo.

Labai svarbu parinkti į ši postą ne tik tinkamos kvalifikacijos žmogų, bet ir tokį, kuriuo pasitiki politiniai kaliniai ir tremtiniai. Todėl prašoma GTC vadovo kandidatūrą būtinai derinti su PKTS ir PKS.

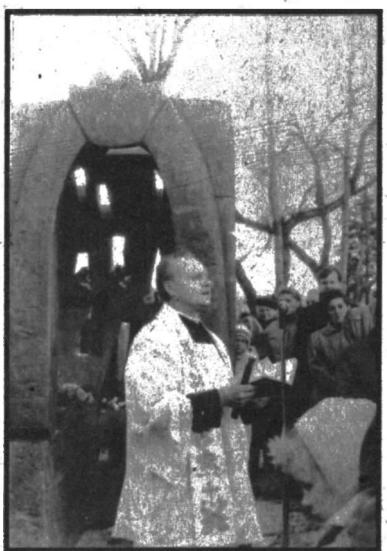
Susirinkimas pasmerkė per masinės informacijos priemones varomą propagandą prieš SKAT'ą. Kampanijos tikslas - apjuodinti savanorius, nesibodint faktų klastojimo, nutylint KGB dalyvavimą grobiant ginklus ir organizuojant provokacijas bei nesigédinant vartoti žodžius, kuriais pokario metu stribai ir okupantai niekino partizanus. SKAT, kaip Lietuvos savanorių kūrėjų ir partizanų tradicijų perėmėja, ir šiandien yra patikima šio krašto gynėja. Tėvynės gynimas - pirmoji ir šventa savanorių tarnybos priedermė. Ji neginčijama. Savanoriai, kaip ir kiti Lietuvos žmonės, neišvengė negerovių - sloganus sovietmečio palikimo. Višuomenė turi padėti savanoriams apsiavalinti nuo žmonių, teršiančių SKAT'o vardu.

Susirinkusiems grojo ir dainavo muzikos mokyklos auklėtiniai ir tremtiniai choras.

Teodoras CIAPAS

IVYKIAI ♦ IVYKIAI

Tremtyje mirusiems ir žuvusiems

Paminklą Šventinė dekanas kun.
Juozas Janulis.

ROKIŠKIS. Spalio 31-ajai, Visų šventųjų ir Vėlinių išvakarėse, Rokiškyje iškilmingai atidengtas paminklas tremtyje mirusiems ir žuvusiems. Paminklo autorius - skulptorius Robertas Antinis. Greta paminklo puslankiu išdėstyta beveik 400 marmuro plokštę, o jose iškaltos pavardės: Kazimiero Pakščio, jo žmonos Kazimieros, dukros Kazimieros, sūnų Valentino ir Vytauto (mirusių prie Laptevų jūros), Petro Sukausko, Onos Kietienės (mirusių Magadanė ir Irkutskė), Grafilijos Šakalienės (palai-

dotos Altajaus krašte), Juozo Gilio ir jo žmonos Onos (mirusių Archangelsko srityje) ir daugelio kitų. Tremties vietovių sąrašas ilgas: Krasnojarskas, Jakutskas, Petropavlovskas, Archangelskas, Magadanas, Tomskas, Vorkuta, Chabarovskas...

Paminklą tremtyje mirusiems ir žuvusiems atminti pašventino Rokiškio šv. Mato

bažnyčios dekanas kun. Juozas Janulis.

Kalbėję mirusiųjų giminės, artimieji prisiminė tuos šiurpius metus, kai vyko masiniai žmonių trémimai į tolimąjį šaltąjį Sibirą, pagerbė mirusiųjų atminimą tylos minute, prie paminklo ir marmuro plokštę padėjo gėlių, uždegė žvakutes.

Algirdas ZIBOLIS

Autoriaus nuotr.: Prie paminklo dedamos gėles

Sukilélių atminimui

UTENOS raj. Spalio 23 d. pirmojo sniego prikrėstais vieškeliais į Minčią skubėjo svečiai iš Utenos, Ignalinos ir net iš Vilniaus. Juos pasitiko išpudinga žuolinė skulptūra - deglą iškėlęs sukilėlis su užrašu "Už mūsų ir jūsų laisvę". Skulptūros autorius - tautodailininkas Teofilis Patiejūnas. Pjedestale iškalti žodžiai 1863 m. sukileliams atminti:

Paklydė mes,

Pavarge,

Užmiršti.

Net metai mūs

Pėdas užpustė

Ir vardus ištynė.

Už tai, kad nuometu

Nušluosteiv eudus mums,

Ar padėkojo

Tau dabar kas nors,

Tėvynė?

1863 metų pavasarį caro baudėjai sužinojo, kad Minčios vandens malūne yra susirinkę apie 300 sukilelių, liedinasi šra-

VILKAVIŠKIO raj. Spalio 31 d. Gižuose, netoli bažnyčios, kur 1947 m. stribai išniekinimui suguldė ir savaitę laikė 6 nužudyti partizanus, atidengtas ir pašventintas paminklas. Tarp gėlių ir žvakelių šyti granite iškaltos pavardės: A. Arlauskas, J. Žiurys, A. Žaldarys, A. Bajoraitis, V. Glinskis, J. Šeferis.

Iškilmes žmonės suėjo iš Vilkaviškio, Marijampolės ir Gižų parapijos. Visi giedojė, meldėsi. Žuvusiųjų bendražygiai ir jų artimieji prisiminė kovas ir kančias, vaikai ir jaunimas padainavo, paskambino kanklėmis, padeklamavo partizanų eilėrashių.

Irena SMETONIENĖ

tus ir kulkas, taisosi ginklus. Gegužės 3 (naujuoju stiliumi 15) dieną į Minčią atskubėjo pulkininkas Poltorackis su dvieju grenadieriu pulko kuo-pomis ir puse eskadrono ulonų bei kazokų. Sukileliams vadovo Ukmergės apskrities sukilelių karo viršininkas, Peterburgo karininkų organizacijos narys, poručikas Gasparas Maleckis. Kautynėse sukileliai neteko 5 kovos draugų, buvo ir sužeistų. Gegužės 4 (16) d. į nelaisvę pateko 11 sukilelių. Po šių kautynių G. Maleckio būrys pasitraukė į Labanoro miškus.

Paminklo statyba ir sukilelių atminimo pagerbimu rūpinosi renginio organizatoriai - Aukštaitijos nacionalinio parko etnografas Gediminas Grašys, kraštotyrininkas Algis Kulys ir kiti. Utenos elektros tinklų direktoriaus Vytauto Gaidelio rūpesciu atstatytas beveik sugriuvęs Minčios van-

dens malūnas.

Paminklą pašventino ir jaudinančių pamokslą pasakė Salako ir Švedriškės parapijų klebonas kun. A. Kanisauskas, kalbėjo G. Grašys, V. Petronis, Tauragnų vidurinės mokyklos mokiniai, viršaitis V. Atkočius ir kt. Po to buvo pašventinti kryžiai prie sukilelių ir pokario partizanų kapų. Skambėjo maldos, giesmės ir dainos.

Pagerbę laisvės kovotojus, iškilmių dalyviai susirinko į Minčios malūną, kur prie židinio ugnies prisiminimais dali-josi buv. miškų ministras R. Klimas, vilnietis kraštotyrininkas L. Klimka, teisės mokslo daktarė G. Babachinaite, kun. A. Kanisauskas, V. Gaidelis ir kiti.

Dar ilgai skambėjo liaudies dainos, svečiai pasakojo apie šio krašto žmones, kurie ne vienam sukileliui ar pokario partizanui ištisė duonos rieke, suteikė pastogę, nušluostė kruviną veidą. Utēna Balys JUODZEVIČIUS

LATVIJA. Lapkričio 6 d. Rygoje įvyko Latvijos lietuvių konferencija. Buvo ir svečiai iš Lietuvos. Tarp jų ir Seimo narys R. Ozolas, "Sanryšos" pirmmininkas R. Augulis. Apsvarstyta Latvijos lietuvių bendruomenės veikla, finansinė padėtis, švietimo ir kultūros reikalai. Lietuvos vadovybės ir vyriausybės adresu buvo išsakyta daug priekaištų: plėtojant valstybiinius ryšius, beveik neskiriamas dėmesio tai tautos daliai, kuri sovietmečiu buvo išsigaits iš Lietuvos ir, radusi prieglobstį, tebegyvena Latvijoje. Liepojos lietuvių kultūros draugija kviečia iš Lietuvos atvykti dirbtį jaunus mokytojus, norėtų atkurti ir lietuvių sekmadienio mokyklą.

Ambraziejas JANKUS

ATSILIEPKITE!

↳ Viktoras MISUREVIČIUS, Jono, g. 1947 m. Motiną ištremus į Krasnojarsko kr., 1955 m. Viktoras buvo atiduotas į Kauno I internatą, vėliau į Vilijampolės kūdikių namus. Viktoro ieško buvusi auklėtoja Anelė GRUMADAITĖ-DOVIDONIENĖ, Netonių km., Raudondvario pšt., Kauno raj.

• • • • •
Justinas PAKALNIŠKIS, Vladas STROPUS, Jeronimas KORIZNA kalėjo Vorkutos lageriuose. Jų ieško Alfonsas ARLAUSKAS, Radvilėnų pl. 56a-21, Kaunas, tel. 732630.

Viktoras RUZGYS kilęs iš Vilimų km., Zapyškio apyl., Kauno raj. Dirbo Kauno policijoje. 1944 m. pasitraukė į Vakarus. Iki 1986 m. balandžio mén. gyveno Kanadoje (310 Scott, St. CATHARINES str., ONTARIO, Canada L2N 1J5). Jo ieško sesuo Ona MATVEJEVA, Demokratų 31-10, Kaunas, tel. 262014.

Leonas SKUNSKIS, g. 1899 08 01. Dirbo Telšių mokytoju seminarijoje, vėliau Palangos, Kauno policijos nuovadose, nuo 1940 dirbo Valkininkų pradinės mokyklos vedėju. 1941 m. birželio 14 d. ištremtas į Sibirą. Mirė 1942 m. balandžio 15-17 d. Archangelsko lageriuose. Jo kapo ieško duktė Margarita SKUNSKYTĖ-DAUNIENĖ, Rumpiškės 25-38, Klaipėda.

Vladas DAUGMAUDIS, Vlado, g. 1913 m. Joniškio raj. Fulnių km., 1944 m. ištremtas į Irkutsko srt. Tuluono km. ir iki šiol negrindo. Reabilitacijos pažymoje nurodoma, kad ten buvės iki 1958 m. gegužės 28 d. Ką nors žinančių apie trentinį. Vladą Daugmaudį prašo pranešti Aleksandra DAUGMAUDIENĖ, V. Krėvės pr. 60-46, Kaunas, tel. 775887.

Povilas STRAVINSKAS-Gluosnis su dvem kovos draugais žuvo 1947 m. kovo 5 d. Garliavos apyl. Jurginiškių km. Jų kūnai buvo išniekinti ir numesti Garliavoje prie stribų būtinės. Po dviejų savaičių nuvežė ir pakasė prie kelio Garliava-Rinkūnai. Apie 1960 ar 1961 m. ši kelią rekonstravo ir kapas buvo sunaikintas. Gal yra žmonių, dirbusių prie kelio ir žinančių, kur yra šis kapas. Ieško Albina STRAVINSKAITĖ-RAZMIENĖ, Liepų 33-42, Garliava, Kauno raj., tel. 557109.

Nutraukoje partizanų kapas

Dėkojame parėmusiems mūsų sąjungą:
Edmundui Č. Jasiliūnui iš Čikagos 20 USD;
Vytautui Mikūnui iš Dalois Knights 30 USD;
Algirdui K. Vaičiūnui 100 \$ Can;
St. Fabijonienei iš JAV 60 USD;
Romui Giedrai iš JAV 40 USD;
A. Giedraitienei iš Anglijos 5 GBP.